A. 1858. N°. 284.

WOENSDAG 1 DECEMBER.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT

Algemeen Advertentie-Blad.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

K E N N I S G E V I N G.

Burgemeester en Wethouders der stad Utrecht,

In aanmerking nemende, dat de eerstkomende zoogenaamde St. Nicolaas avond op Zondag, den 5 December aanstaande invalt, en willende voorkomen, dat op dien dag de Godsdienstoefeningen daardoor gestoord worden.

Hebben goedgevonden bij deze ter kennis der ingezetenen te brengen, dat de viering van den gemelden Sint Nicolaas avond op den genoemden Zondag niet zal plaats hebben, maar dat dezelve zal worden gehouden op Vrijdag avond den 3. December.

Utrecht, 16 Nov. 1858.

Burgemeester en Wethouders voornoemd
W. M. J. VAN DIELEN, Weth.
Ter ordonnantie van dezelven,
H. G. RÖMER.

De personen van *Hendrik Antonie van Westendorp den Uyl*, laatst woonachtig te 's Gravenhage en *Cornelus Adrianus* laatst woonachtig te Lopik, worden opgeroepen om zich onverwijld aan te melden aan het militair bureau ten Stadhuize.

Utrecht, 1 December 1858.

De Secretaris der Stad Utrecht
H. HOOFT GRAAFLAND, L. S.

UTRECHT 1 December.

Er worden gewis weinige onderwerpen in de Wetgevende vergadering behandeld van zoo groot en algemeen belang als de jaarlijksche begrooting, ofschoon het tevens niet te ontkennen valt, dat het publiek daarop slechts weinig let, zich althans met de bijzonderheden naauwelijks bekend maakt. Er behoort inderdaad ook moed en tijd toe, die jaarlijks wederkeerende boekdeelen druks — waaronder de begrootingen der verschillende takken van de algemeene dienst met hare memoriën van toelichting, de daarop vallende verslagen, voorloopige en eindrapporten der Kamer en de memoriën van beantwoording der regering zouden zamen te brengen zijn — slechts oppervlakkig te onderzoeken. Men heeft daartoe tijd noch last, vooral wanneer er zulke gewigtige plannen en voordragten te behandelen zijn, als waartoe de wetgevende magt thans geroepen wordt. Wanneer er sprake is of de Staat de spoorwegen zal aanleggen of wel die taak aan koncessionarissen overlaten; wanneer men vraagt, hoe dan nu het rijks- of gemeentelijke belastingstelsel zal moeten geregeld worden; wanneer men alleen schijnt te denken of de begrooting, wat het eind-cijfer betreft, ook te hoog wordt opgevoerd, dan wel, of men van den gunstigen geldelijken toestand geen gebruik moet maken, om nog meer in het algemeen belang te doen, dan geldt het zoovele onderwerpen, die de algemeene belangstelling en aandacht in veel hooger mate opwekken. Maar het treden in beschouwingen over de voorgedragen cijfers voor elk departement van algemeen Bestuur, van elk onderdeel der begrooting wordt daarmede te vaak voorbijgezien. Het publiek, en ook onze wetgevende vergadering in hare diskussien en besluiten, schijnt wel eens te vergeten, dat het geheel toch noodwendig uit al die onderdeelen bestaat, en dat, waar men over de onderdeelen een afkeurend vonnis velt, er bezwaarlijk aan eene goedkeuring van het geheel te denken is. De geschiedenis heeft echter vaak reeds het tegendeel bewezen: en menige post, in de afdeelingen bijna algemeen bestreden en afgekeurd, werd later met het geheel zonder veel woordenwisseling aangenomen en derhalve goedgekeurd. Vooral merkwaardig echter achten wij de gedachtenwisseling tusschen Regering en vertegenwoordiging over vele onderdeelen der staatsbegrooting, omdat daarbij niet zelden beginselen en onderwerpen ter sprake komen, die voor ons Staatsregt en onze publiekregtelijke administratie van veel belang zijn: een belang daarenboven, dat zich niet alleen tot de rijksbegrooting en tot 's lands inkomsten en uitgaven bepaalt, maar zich evenzeer uitstrekt, tot onze provinciale en gemeentelijke huishoudingen. Met andere woorden, wij zien er dikwerf vragen behandeld, die wij in de zittingen onzer provinciale en stedelijke afgevaardigden eveneens de aandacht hebben zien trekken. Het veelvuldigste treft men dit aan bij het Hoofdstuk van Binnenlandsche Zaken en de beschouwingen daaromtrent in het midden gebragt. Dit is ook vrij natuurlijk, omdat dit departement, bij de raming zijner kosten voor de verschillende afdeelingen bijna overal met de Provinciale- en gemeentelijke aangelegenheden in aanraking moet komen. Het vormt ook daarom steeds een der belangrijkste Hoofdstukken der Begrooting, al is het cijfer ook niet het hoogste.

De gestadige verhooging of vermeerdering van dat cijfer heeft intusschen in de laatste jaren telkens weder de aandacht der vertegenwoordiging getrokken. De daarvoor oorspronkelijk geraamde cijfers, zonder bijvoeging der latere voor dat Hoofdstuk aangevraagde buitengewone kredieten, beliepen dan ook:

Over 1850	. . . *f*	4,544.414.
„ 1851	. . . . -	4,804.978.
„ 1852	. . . . -	4,875.907.
„ 1853	. . . . -	5,331.851.
„ 1854	. . . . -	5,502.689.
„ 1855	. . . . -	5,788.713.
„ 1856	. . . . -	5,659.701.
„ 1857	. . . . -	5,953,134.
„ 1858	. . . . -	5,980.114.
„ 1859	. . . . -	6,915.704.

Geen wonder, dat met een oog op dat voor 1859 geraamde bedrag „het eindcijfer groot bezwaar" in de afdeelingen ontmoette. „Bij vergelijking toch „der thans voor de behoeften van het Departement „van Binnenl. Zaken geraamde som met die, in „vorige jaren daarvoor aangevraagd, viel in het „oog, dat de uitgaven voor dat onderdeel der Staats-„huishouding van trap tot trap sterk zijn toegenomen. „De tegenwoordige Begrooting overtreft die, welke „voor 1858 werd voorgesteld, met niet minder dan „*f* 935,000.—" De Regering had wel eene andere berekening gemaakt, volgens welke de eigenlijke verhooging zich slechts tot *een half millioen* zou bepalen, maar om daartoe te geraken had zij, bij de oorspronkelijke Begrooting voor 1858 al de suppletoire kredieten gesteld sedert hare vaststelling verleend, waardoor de eigenlijke uitgaven voor het Departement over 1858 bijna met een half millioen vermeerderd waren. De Regering heeft thans ook getracht in de Begrooting zelve zooveel mogelijk *alles* te voorzien, en wil in den loop des jaars, zoo veel mogelijk zich van aanvragen om suppletoire kredieten onthouden. Zij trachtte daartoe zooveel mogelijk eene onderscheiding tusschen gewone en buitengewone uitgaven te maken. Maar, al werd dit ook goedgekeurd, en al meende men in de afdeelingen, dat de begrooting daardoor meer aan de eischen eener goede administratie voldeed: toch is het zeker, dat zij ook dan nog *een half millioen* hooger was dan het vorige jaar, en dat men nog weinig gewaarborgd schijnt, tegen de mogelijkheid, dat ook dit cijfer nog worde overschreden, „omdat „het buiten de magt der Regering ligt, alle latere „uitbreiding der geraamde uitgaven voor een zooveel „omvattend Departement geheel te verhoeden," omdat er nog zoovele niet te voorziene uitgaven kunnen opkomen.

Wat in de eerste plaats de trapsgewijze verhooging van het cijfer betreft, zoo vinden wij daarin eigenlijk niets bevreemdends, daar wij hetzelfde bij alle begrootingen, vooral bij die der gemeenten zien plaats hebben. Dit zal ook blijven voortduren en is het zekerste bewijs van de ontwikkeling en toenemenden bloei onzer maatschappij. Juist daardoor ontstaan nieuwe behoeften en inrigtingen, wier vervulling geldelijke offers eischt. Tegen trapsgewijze verhooging der begrootingen, vooral van deze, kan derhalve eigenlijk geen bezwaar bestaan. Er is echter in alles eene maat, en dit vormt het moeijelijke punt. Men kan zeker de uitgaven te plotseling en sterk opvoeren, en men mag vragen of dit bij aanhangige begrooting voor Binnenl. Zaken niet het geval is. Zij is een half millioen hooger dan het vorige jaar, ook indien geene suppletoire kredieten worden gevraagd. Wij deelen de vrees daarvoor echter niet. Het beginsel in deze begrooting aangenomen eener scheiding tusschen de *gewone* en meer *buitengewone* uitgaven geeft daarvoor zeker waarborgen. Wij achten de toepassing daarvan zeer wenschelijk en bevorderlijk voor eene goede administratie. En nu schijnt inderdaad door vele buitengewone en toch noodzakelijke werken, die afdeeling van *buitengewoon* de eigenlijke vermeerdering van het eind-cijfer te veroorzaken: terwijl wij toch moeijelijk met sommige leden kunnen aannemen, dat er „wel altijd dergelijke meer buitengewone uitgaven zullen voorkomen" en men zich dus wachten moet daaraan toe te geven. Wij gelooven, dat het hooger cijfer dezer begrooting zich inderdaad laat regtvaardigen en de inrigting der Begrooting goedkeuring verdient, al moge men ook enkele posten minder te billijken achten.

— Het artikel van den *Constitutionnel*, waarvan gisteren melding gemaakt werd, is thans in zijn geheel bekend. De heer *A. Renée* geeft er zijne verwondering in te kennen, dat nu, op een oogenblik dat volstrekt geene zaak aanhangig is welke tot moeijelijkheden tusschen Oostenrijk en Frankrijk kan aanleiding geven, van alle kanten gesproken wordt van een oorlog tusschen beide staten. Schrijver komt daarop tot de geruchten omtrent een Oostenrijksch Italiaansch anti-Sardinisch verbond, doch noemt die een fabel. De keizerlijke regering, zegt hij, die Italië lief heeft, zou, ware van zoo iets sprake, niet stil blijven zitten, maar, herhaalt hij, er is geen kwestie van. — Daar het publiek over de geruchten der laatste dagen den staf gebroken had, heeft dit artikel niet in zoo hooge mate de aandacht getrokken, zelfs heeft het zijn doel eenigzins gemist door het wijzen op 's keizers sympathie voor Italië. Dit kan dan ook niet zeer voldoende zijn voor den Oostenrijkschen gezant, die, zegt men, reeds omtrent de gevoerde polemiek over de oorlogskwestie opheldering had gevraagd, wijl de reg. er geen perk aan stelde. Te minder kan het dit zijn, daar de betrekkingen tusschen beide mogendheden toch zoo bijzonder vriendschappelijk niet zijn. Dat die betrekkingen voor het tegenwoordige niet beter zullen worden zal men gereedelijk inzien, als men in aanmerking neemt hoe, volgens de jongste berigten, de Oostenrijksche regering zich tegen den nieuwen toestand in de Donau-Vorstendommen verzet, door allerlei kleingeestigheden moeijelijkheden in den weg leggende. Zoo meldt men, dat het zijnen agenten verboden heeft paspoorten te viseren waarboven de woorden *Vereenigde Vorstendommen* staan, en dat het de Oostenrijksche maatschappij, aan welke de telegraaf in die vorstendommen toebehoort, verboden heeft den Ottomanischen kommissaris daarvan gebruik te laten maken.

In Engeland wordt op het oogenblik de depechesdiefstal nog al besproken. De *Times* keurt het gedrag der regering sterk af, en meent, dat zij voor de officiëele stukken beter zorg moest dragen dan ze op eene tafel open en bloot te laten liggen. — De *Morn. Post* vindt het zeer zonderling, dat zulke depeches door den dief aan de *Daily News* gratis zijn afgestaan. Welligt wil het blad daardoor insinueren dat de regering er eigenlijk meer van weet, dan zij raadzaam oordeelt mede te deelen. Men moet echter erkennen, dat die afstand gratis zoo onwaarschijnlijk niet is, daar de heer *Guernsey* zich op sir *Bulwer* wilde wreken, die geweigerd had hem eene betrekking te geven. Dat de regering er de hand niet in gehad heeft mag men ook daaruit opmaken, dat zij zooveel moeite doet om alle verantwoordelijkheid van zich af te schuiven, zoodat zij zelfs eene verklaring daartoe strekkende aan den Duitschen bondsdag heeft gezonden, met de verzekering, dat zij zich gehouden acht het Weener verdrag na te leven. Dat zij door zoodanige openbaarmaking in moeijelijkheden kon komen, zou haar niet ontgaan zijn en daaraan had zij zich dus niet zoo ligt gewaagd.

— Z. M. heeft de heer *F. van Henkelom* op nieuw benoemd als mede-direkteur van wege den handel bij 's rijks entrepôtdok te Amsterdam. — Voorts is aan mr. *J. A. M. W. Verheijen van Estvelt*, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als plaatsverv. kantonr. te Boxmeer; — en zijn benoemd: tot notaris in het arr. Arnhem, standplaats Loenen op de Veluwe, *W. G. van der Dussen*, kand.-not. te Brummen; en tot komm. van pol. te Venlo, *J. J. W. van der Grinten*, aldaar.

Z. M. heeft den off. van gez. 3. kl. bij de zeemagt *J. A. Visscher*, bevorderd tot off. van gez. 2. kl.

— De kommissie van rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal, voor het wetsontwerp tot vaststelling van hoofdstuk X der staatsbegrooting (oorlog), heeft, na kennis te hebben genomen van de memorie van beantwoording der regering, het aanhooren der mededeeling door den minister van oorlog in komité generaal gedaan en het lezen der nota van wijzigingen betreffende gemeld hoofdstuk, een nader onderzoek in de afdeelingen der kamer noodig geoordeeld.

— Bij aanschrijving van het ministerie van oorlog, dd. 22 dezer, no. 55 B, bureau militaire administratie, is goedgevonden, om aan de administrateurs der garnizoens-bakkerijen en verdere geëmploijeerden eene gratifikatie toe te kennen en het bedrag daarvan thans te bepalen voor de administrateurs op *f* 20, voor de onder-officieren met de policie belast en de meester bakkers op *f* 12 en voor de bakkers op *f* 8 ieder.

*— Het heeft H. M. de Koningin-Moeder behaagd ten behoeve van het fonds, voor het traktement van den organist te Vuursche, eene som van vijftig guldens af te staan.

*— Men schrijft ons heden het volgende:

De *wet op het briefport en de brievenposterij* geeft in art. 1 aan den staat de uitsluitende bevoegdheid tot het brievenvervoer en bepaalt in art. 25 de straf, welke onder andere de voetbode, die op deze bevoegdheid inbreuk maakt, zich op den hals haalt. Er zijn gevallen, waarin het toch hard is door de wet *zóó* gebonden te wezen. Schrijver dezes woont op *anderhalf* uur gaans van zeker stadje, werwaarts op meer dan éénen dag in de week een voetbode gaat. Deze brengt natuurlijk eenen brief in den gezegden tijd van *anderhalf* uur te X aan zijn adres. Geeft hij echter eenen brief aan hetzelfde adres met den post mede, dan moet hij dien *vóór drie* ure in den namiddag aan het bestelhuis bezorgen en komt die — hij heeft er zich onlangs met eigen oogen van overtuigd — den volgenden dag ten *elf* ure, mitsdien na *twintig* uren over den afstand van *anderhalf* uur gedaan te hebben, aan zijne bestemming.

*— De heer *A. A. J. C. Sinkel* is gister aan onze Hoogeschool bevorderd tot dokter in de regten, na verdediging van Theses.

*— Ll. Vrijdag avond hield de afdeeling Utrecht van de Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing van sterken drank eene openbare vergadering in de zaal naast den schouwburg. Nadat de voorzitter der afdeeling dr. *J. D. T. v. d. Lith* de vergadering geopend had, en de namen der sedert de laatste vergadering aangekomen leden, alsmede de naar elders vertrokken, overledenen en ten gevolge van ontrouw geschrapte leden aan de vergadering waren kenbaar gemaakt, trad als spreker op de heer *G. Blokhuis*, kontribuërend lid dezer Afdeeling, die in eene korte inleiding zeide, dat hij de zaak der afschaffing uit geen bijzonder oogpunt zal beschouwen, maar onder de aandacht zijner toehoorders zal brengen de vertaling eener schets van den beroemden Engelschen schrijver *Charles Dickens*, getiteld: *»De dood des Dronkaards*", waarin de hoofdpersoon door den sterken drank tot eenen gruwelijken zelfmoord wordt gebragt. De Spr. besloot zijne rede met eene krachtige aansporing tot volharding in de beginselen omtrent die zaak, en tot deelneming aan den goeden strijd, dien de Vereeniging onder Gods zegen tot een gewenscht einde hoopt te brengen.

Vervolgens wierd eene bijdrage gehouden door de heeren *T. J. Brakké* en *D. Diepenhorst*.

*— Met het schip de Komeet hebben wij brieven uit Curaçao van den 19. Aug. De droogte duurde op dat eiland voort, waardoor de waterputten, waaruit het drinkwater naar de stad wordt gevoerd, bijna ledig werden. Men verlangde hard naar regen.

— Zaturdag ll. is te Breda het examen ter bevordering tot den rang van 2de luit. voor de onderofficieren der verschillende korpsen afgeloopen en den 29. daarvan het proces-verbaal opgemaakt, om aan den minister van oorlog te worden opgezonden. De uitslag van het examen moet algemeen voldoende worden geacht, en men verneemt, dat van de 103 aspiranten ongeveer $^3/_4$ gedeelte heeft voldaan.

— De Stedel. Raad van Rotterdam heeft in hare zitting van gister besloten zich bij adressen aan de hooge regering en aan de Tweede Kamer te wenden, om aan te dringen op het indienen eener wet, waarbij de loodsdienst hier te lande wordt geregeld.

— Uit het zestal predikanten, bevorens gemaakt door den algemeenen kerkeraad der Waalsche gemeente te Delft, is ll. Vrijdag het navolgend drietal geformeerd: DD. *L. P. Trautman*, vroeger predikant te Veere, thans woonachtig te Kleef; *J. G. L. Nolst Trenité*, te Utrecht, en *J. H. Gerlach*, te Middelburg. *Dagb. 's Gr.*

— De Hooge Raad der Nederlanden heeft gister verworpen het beroep in kassatie, ingesteld door *F. W. Hilf*, zich noemende *Schultz*, c. s., tegen een arrest van het hof in Gelderland, waarbij zij, ter zake van verschillende diefstallen, tot tuchthuisstraffen zijn veroordeeld.

— De *Amst. Ct.* van heden bevat een belangrijk artikel over de paalworm, zijnde de inhoud van de rede door den heer *W. Vrolik* in de laatste vergadering van de Koninkl. Akademie van Wetenschappen, afdeeling wis- en natuurkunde, gehouden. In dit art. wordt ontwikkeld welke verwoestingen deze worm aan het paalwerk teweeg brengt, vooral te Nieuwendam, waar, na den ijsgang van 1857—58, die de meeste palen buiten hare rigting had geplaatst, bij de herstelling de meeste palen afbraken en als in eene spons veranderd waren. Dit belangrijk onderzoek zal zeer de opmerkzaamheid allerwege trekken, daar er vooral bij sluizen en andere waterkeeringen te veel aan gelegen is, dat men wete waarmede zij bedreigd worde, en men ijverige onderzoekingen in het werk kan stellen om eene remedie te vinden.

— De voorstellingen van de Haagsche operisten te Amsterdam worden niet voortgezet; de stedelijke regering van 's Hage heeft hare toestemming daartoe geweigerd.

— In de nieuwe opera, waaraan *Meijerbeer* te Parijs de laatste hand legt, wordt een waterval vertoond, die op eene daartoe bestemde ijzeren plaat nederstort en een zeker gedruisch veroorzaakt, dat door het orchest geakkompagneerd wordt en een wonderschoon effekt oplevert. De maestro is zoo zeer tevreden over deze nieuwe vinding, dat hij volstrekt verlangt, den waterval bij elke repetitie te doen spelen.

— De heer *v. Brienen v. Stadt* heeft, volgens het *Effekt.-bl.* o. a. aan de algemeene armen van Amsterdam gelegateerd *f* 50,000, aan het R. K. jongensweeshuis aldaar *f* 60,000, aan het R. K. armenkantoor *f* 25,000, aan het maagdenhuis *f* 10,000 en minstens *f* 5000 aan het St. Bernardshofje, en eene gelijke som aan het St. Aloysius gesticht.

— Door het onderweg afdraaijen van een wiel der nacht-diligence van de heeren *J. P. Koens* en *Co.*, is deze gister namiddag, in plaats van des ochtends aangekomen.

WATERHOOGTE.

Arnhem, 30 *Nov.*, 1.12 El; = AP. 8.07. Gev. 7 d.

De Rijnhoogte te Keulen den 30 Nov. 7 voet Rijnlandsch.

Mijnheer de Redacteur!

Toen in de zitting der Prov. Staten van 11 November j.l. aan de orde van behandeling was het verzoek tot uitsluiting van de Biltsche en Zeister griften van de toepassing van het algemeene waterschaps-reglement, heb ik tweemalen het woord gevoerd.

Mijne eerste redenering is in het verslag opgenomen, zonder mij ter correctie te zijn aangeboden.

In die redenering heb ik niet gezegd, dat »Gedep. Staten de bevoegdheid behouden om ook deze waterschappen te reglementeeren." Die bevoegdheid berust, gelijk ieder weet, bij de Staten. Ook heb ik niet gesproken van een omslag, »die in natura wordt gedragen." Wel heb ik doen uitkomen, dat het algemeene reglement van het begrip uitgaat, dat er een omslag geheven wordt, die door het bestuur van de Biltsche en Zeister griften nooit geheven is, aangezien dat collegie geenerlei verpligting der ingelanden kent, dan eenig onderhoud in natura.

Aangenaam zal het mij zijn, wanneer door u eene plaats aan deze regelen wordt ingeruimd.

Maarsseveen 21 Nov. 1858. J. N. BASTERT.

NB. De redaktie houdt zich overtuigd wegens deze misstelling niet verantwoordelijk te zijn, daar aan al de leden de stukken zijn toegezonden.

Zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

In de zitting van gister deelt de *Voorz.* mede, dat is ingekomen eene Kon. boodschap, ten geleide van een ontwerp van wet, houdende regeling der wijze van beheer en verantwoording der koloniale geldmiddelen.

Aan de orde zijn de beraadslagingen over Hoofdstuk IV (Justitie) en wel over de:

V. Afdeeling: Kosten van algemeene of rijks-politie.

De heer *Dommer van Poldersveld* stelt zich niet geheel op hetzelfde standpunt der sprekers van den vorigen dag, die speciaal tegen de rijksveldwacht zijn opgekomen. Hij vraagt, of nu het oogenblik gekomen is om de Rijksveldwacht te vermeerderen? Hij heeft behoord tot hen, die in vroegere jaren de proef hebben willen zien nemen. Er was behoefte aan een voldoend politie-personeel, vooral ten platte lande. Hij verklaart nu, niettegenstaande alle ongunstige schilderingen nopens de Rijksveldwacht, dat zij ook eene meer gunstige zijde heeft en in verschillende opzigten vele diensten heeft bewezen. Hij staat ook stil bij het verslag der kommissie van Julij 1858.

De heer *van Rheede van Oudshoorn* zegt, dat hij verleden jaar aarzelde, zijn stem te geven aan de sommen voor de Rijkspolitie, maar dat hij die inrigting als eene proeve aannam. Hij verklaart thans geen berouw te hebben over zijne uitgebragte stem.

De heer *de Brauw* zegt, dat de rijksveldwacht een personeel is, dienstbaar aan de justitie, ter voorkoming en opsporing van misdrijven; dat alles leidt tot voorkoming van misdaden, en zoodanige rijkspolitie heeft altijd bestaan, in verband tot de justitie, en moet er ook zijn.

De Minister van Justitie beantwoordt eerst den heer *Wintgens*, die in eene vergelijking is getreden tusschen het cijfer van deze begrooting met dat van eenige jaren geleden. Hij zegt, dat het groote verschil tusschen die cijfers uit drie omstandigheden ontstaat. Vooreerst waren vroeger de traktementen der geregtsdienaars (meer dan *f* 100,000) onder de kosten der regterl. magt gebragt; nu wordt dat voor de rijksveldwachters onder de uitbreiding der algemeene rijkspolitie gebragt. — Ten tweede zijn de kosten van het toezigt op de jagt en visscherij, vroeger op de begrooting van Binnenl. zaken voorkomende, nu naar die van Justitie, en wel onder de kosten der algemeene politie, overgebragt. — Ten derde was vroeger eene aanzienlijke som voor de hulpmaréchaussées uitgetrokken, terwijl thans de rijksveldwachters onder de algemeene politie voorkomen.

De heer *Sander*, die bij de erkenning van het goede in de rijksveldwacht, een enkelen wensch tot verbetering heeft geuit, waarop zeker zal worden gelet, omdat zij afkomstig is van iemand, die zich op ondervinding mag beroemen, — heeft gezegd, dat het wenschelijk is, dat aan de rijksveldwacht weder worde ontnomen hare verpligting en hare bevoegdheid, om exploiten in strafzaken op te maken. Dit was naar de meening van dat lid eene onttrekking aan de dienst, terwijl hierdoor aan de deurwaarders nadeel werd toegebragt. Dit laatste erkent de minister, maar hij acht zich verpligt er op te wijzen, dat bij eene vorige gelegenheid, in het voorloopig verslag nopens een ander wets-ontwerp, de meerderheid der leden dezer Kamer heeft aangedrongen op het meer gebruik maken van de Rijksveldwachters tot het doen van die exploiten. Het is daarom, dat hij, na het jongste arrest van den Hoogen Raad, eene cirkulaire aan den prok.-gen. heeft gerigt, om waar de wet zulks veroorloofde, zooveel mogelijk gebruik te maken van de dienst der Rijksveldwacht.

De Minister zegt verder: men wil geene uitbreiding van de Rijksveldwacht, zoolang niet de algemeene of Rijkspolitie bij de wet is geregeld. De Minister erkent nu, dat hij, bij zijne optreding zich heeft afgevraagd of aan dat verlangen zou kunnen worden voldaan en, zoo ja, op welke wijze? Maar hij is toen op verschillende moeijelijkheden gestuit, die hem vooralsnog terughouden, eene regeling bij de wet toe te zeggen. Hij weet zich niet goed voor te stellen, wat eene dergelijke wet eigenlijk zou moeten inhouden.

Het is de taak der uitvoerende magt, hier uitvoering te geven. Nu kan men wel eenige punten bij de wet regelen, maar welke? Verlangt men met het rapport van 1852 al de onderwerpen, waarover de politiezorg loopt, dan is het einde daarvan niet te overzien, want, zijns inziens, moet de politie de toepassing van alle mogelijke strafwetten handhaven.

Hij wijst nog op een ander hoofdbezwaar, waarom hij tegen eene regeling bij de wet is. Vroeger is veelal de wensch vooropgezet, dat er eenheid in de politie zou worden verkregen; in dien zin wilde men geene afscheiding der Rijks- en gemeentepolitie, maar éénе *algemeene* rijkspolitie. Dat denkbeeld heeft wel iets aanbevelenswaardigs, want eenheid sluit in het denkbeeld van kracht, maar er staan ook vele overwegende bezwaren tegenover, die hem weerhouden daaraan gevolg te geven.

De minister is het nu eens met den heer *de Brauw*, dat men niet te veel moet trachten te centraliseren in een verkeerden zin, maar, dat in het algemeen centralisatie moet worden afgekeurd, kan hij met het voorloopig verslag niet toestemmen.

De tegenstand dien de rijksveldwacht ondervond was, het is hem bekend, groot; hij weet, dat de sommen daarvoor slechts met eene enkele stem door de Kamer zijn toegestaan; er zijn velerlei klagten omtrent de Rijksveldwacht ingekomen, ook eergister werden daarover in deze Kamer verschillende klagten aangeheven, — maar hij verklaart, dat de verschillende officiële rapporten hem sterken in de overtuiging, dat de voorstanders der instelling het regt aan hunne zijde hebben. De minister treedt deswege in eenige ontwikkeling.

De hoofdgrief der bestrijders is dan, dat er te groote dienstijver bestaat. De minister antwoordt, dat, ofschoon hij bereid is alle vexatie tegen te gaan, hij toch moet zeggen, dat die klagten niet gegrond zijn, zoo zij tegen de agenten worden gekeerd. Waarom maakt men wetten? Opdat zij nageleeft zullen worden. Als er dus overtreden wordt en dit wordt gekonstateerd, dan is dit eene lofrede op de rijksveldwacht.

Een ander bezwaar was, dat de Rijkspolitie zich te veel met de gemeentelijke politie inlaat. De Minister antwoordt, dat daar, waar dit plaats heeft, het moet worden tegengegaan, en hij is bereid in dien geest eene aanschrijving uit te vaardigen. De gemeente-politie loopt eigenaardig over gemeentekeuren, maar vele algemeene overtredingen komen voor in de gemeente, en dan is ook de Rijkspolitie bevoegd en verpligt, de overtredingen te konstateren. Hij wijst bijv. op de overtreding der wetten nopens den ijk; dit is eene overtreding, niet van plaatselijke, maar wel van algemeene politie, en dan is in de eerste plaats de Rijkspolitie geroepen, die overtredingen te konstateren.

De Minister verdedigt ten slotte de aangevraagde

uitbreiding. Hij wil trachten eene betere inrigting der politie te maken, maar hij zou niet loyaal handelen als hij, na zijne overtuiging te hebben uitgesproken, nu eene bepaalde toezegging gaf, dat hij die regeling bij de wet zou voordragen. Hij zal het denkbeeld nader overwegen en, als er mogelijkhetd bestaat om, met behoud der gemeentepolitie, eene wet hieromtrent voor te stellen, dan zal hij daaraan trachten te voldoen; maar om nu eene bepaalde belofte af te leggen, acht hij niet raadzaam.

De heer *van Eck* komt terug op zijne meening, tot regeling der Rijkspolitie door de wet.

De heer *Elout* heeft bezwaar in de inrigting der Rijkspolitie, zoo als die thans is.

De heer *Thorbecke* heeft uit de rede des ministers opgemerkt, dat deze de instelling van politie niet zou gegeven hebben. Die instelling is gegrond op de staats-kommissie van 1852, welke niet anders wil dan eene algemeene Rijks-politie; de minister nu wil de gemeente-politie handhaven. De Rijks-politie verzwakt, ja ondermijnt deze laatste. Spr. vindt nu in de instruktie voor de onbezoldigde rijks-veldwachters, waartoe de gemeente-politie agenten kunnen worden gebezigd, en de rede des ministers zooveel weersprak, dat hij de middelen tot uitbreiding der Rijks-politie niet geven mag. Deze instelling is, als in Pruissen en Frankrijk, eene alles-overheerschende: wij moeten het model van Engeland meer volgen; van politie worde zoo min mogelijk gewag gemaakt. Nog merkt spr. op, dat, als de uitbreiding doorgaat, daarin de oplossing der marechaussées legt, ofschoon hij het wenschelijk acht dat overal ten dienste der politie hulp-marechaussées zijn. Spr. acht het bedenkelijk alle posten af te stemmen; de minister heeft de rijksveldwacht gevonden, zij is zijn werk niet.

De minister van justitie zegt, reeds straks de gronden opgegeven te hebben, waarom hij bezwaar vindt in de aanbieding eener wet op de politie. Hij komt er voor uit, dat hij zich geen helder begrip maakt van hetgeen zoodanige wet zou behooren te bevatten. Hij zal echter dit hoogst belangrijk onderwerp niet uit het oog verliezen.

Na sluiting der algemeene beraadslagingen, zijn de artt. 17—19 aangenomen.

Op art. 20, traktementen der Rijksveldwachters, enz. *f* 265.500, is een amendement aangenomen van den heer *Dommer*, strekkende om dat artikel met *f* 41,450 te verminderen. De verdere artt. van de afdeeling zijn vervolgens aangenomen. — Heden beraadslaging over afdeeling VI.

KONSTANTINOPEL, 19 November.

Zondag en eergisteren is de ministerraad vergaderd geweest ter behandeling van verschillende administratieve hervormingsplannen en van de vraag wat men met het geld zou doen, dat het nieuw bezuinigingstelsel oplevert. Men heeft besloten, het te bezigen tot voldoening van een gedeelte der dringendste schulden van de civiele lijst, in afwachting van eene algeheele vereffening der rekeningen.

Uit Beyrut verneemt men, dat voor eenige dagen eene Amerikaansche korvet op de reede is aangekomen, ten einde onderzoek te doen naar den moord te Jaffa, op een Amerikaansch gezin gepleegd. Een kommissaris heeft zich tot dat einde naar den Pacha begeven, die hem mededeelde, dat de moordenaars, die vroeger in handen der justitie waren gevallen, uit hunne gevangenis hadden weten te ontkomen, en dat nog alleen diegenen zich in hechtenis bevonden, die deel hadden genomen aan den diefstal, na den moord gepleegd.

KOPENHAGEN, 26 November.

Men schrijft uit Altona, dat, sedert het verschijnen van het koninklijk patent tot het bijeenroepen der Holsteinste stenden, reeds 4 afgevaardigen deze hun mandaat hebben nedergelegd, zijnde de advokaten *Bargum* en *Nissen*, de koopman *Dase* en de kanselarijraad *Romundt*.

WEENEN, 28 November.

De zaken in de Donau prinsdommen schijnen niet naar wensch te gaan. Volgens een berigt uit Bucharest van den 23. Nov., is een moordaanslag op den Kaimakan *Mano* beproefd. Men heeft in zijne kamer een bom geworpen, die aldaar sprong, zonder echter den Kaimakan te treffen. Men vreest voor onlusten in die prinsdommen.

Uit het protest, door den heer *Catardji*, een der voorloopige Kaïmakans van Moldavië, blijkt even als uit andere stukken, dat de vrijheden, die de bewoners van de Vereenigde Donau-prinsdommen, bij het Weener Kongres verkregen hebben, niet veel beteekenen, en dat zij meer dan vroeger onder het drukkend bestuur van Turkije zijn gebragt.

In de laatste berigten uit Konstantinopel komt voor, dat er onlangs eene zamenspanning heeft plaats gehad, waarvan de afzetting van *Mehemed-Pacha* als minister van Marine het doel was. De Sultan had ditmaal echter blijken gegeven van eene zekere zelfstandigheid, zoodat de zamenspanning haar doel had gemist en *Mehemed* vaster in het bewind kan worden beschouwd dan vroeger.

De Oostenrijksche konsul-generaal heeft uit Bucharest berigten ingezonden, welke zeer onbevredigend luiden en bevestigen, dat de vrees maar al te gegrond is, dat het in de hoofdsteden der Donau-vorstendommen weldra tot oproerige tooneelen zal komen. De leden der kaimakamie gaan zeer willekeurig te werk, zoo dat het denkbeeld, dat de rust niet zonder vreemde tusschenkomst zal worden gehandhaafd, meer en meer veld wint.

WEENEN, 30 November.

Uit Korfu wordt van den 27 Nov. geschreven, dat tien vertegenwoordigers van Korfu tegen de verklaring van den heer *Young* hebben geprotesteerd, namentlijk, dat de inwoners van Korfu den wensch zouden hebben te kennen gegeven om bij Engeland ingelijfd te worden. Zij verklaren, dat de inwoners eerder genegen zijn bij Griekenland te worden gevoegd. Dit protest is ook aan den minister van koloniën te Londen gezonden.

BERLIJN, 29 November.

In de kerken zal voor de gelukkige verlossing van prinses *Frederik Wilhelm* gebeden worden.

In het ministerie van oorlog houdt men zich ijverig met de voorgenomen veranderingen in de organisatie van het leger bezig.

Uit geloofwaardige bronnen verneemt men, dat de Badensche regterlijke autoriteit de uitlevering van den te Freiburg gearresteerden ex-hofraad *v. Wedeke* heeft toegestaan.

Dr. *Veit* heeft verklaard het mandaat zijner Berlijnsche kiezers aan te nemen.

De Eerste Kamer van den Hannoverschen landdag heeft eergister het wetsontwerp op de reorganisatie der Justitie, nadat door haar eenige der voornaamste paragraphen waren verworpen, in zijn geheel aangenomen. Deze uitslag is voor de regering echter van weinig belang, vermits met het dus verbrokkelde wetsontwerp weinig te maken is, en het door de eegering bezwaarlijk tot wet zal verheven worden.

Gelijk te verwachten was, heeft de keizer van Rusland geweigerd het ontwerp te bekrachtigen, dat de belangen der boeren in Polen regelde, en wel op grond, dat dit ontwerp geenszins den vrijzinnigen geest ademde, die tot de uitvaardiging leidde van de bekende keizerlijke dekreten betrekkelijk de emancipatie der lijfeigenen. Het is alom te voorzien, dat die dekreten ook op Polen van toepassing zullen worden verklaard.

LONDEN, 29 November.

Volgens het *Court Journal*, houdt de regering zich tegenwoordig met de organisatie van een uitgebreid stelsel van kustverdediging bezig en heeft zij de voornaamste militairen opperhoofden des lands daarover geraadpleegd.

Met het stoomschip Fulton, zondag te Southampton aangekomen, heeft men berigten uit Nieuw-York van den 18 Nov. De verjaardag van de onafhankelijkheid van Chili was in die republiek den 18 Okt. met veel luister gevierd. Belgie heeft met Chili een handelsverdrag gesloten, waarmede de inwoners zeer ingenomen waren. In de republiek Bolivia had men eene nieuwe omwenteling onderdrukt, die op de grenzen van Peru was gesmeed. De krijgsraad had 18 der belhamels, waaronder ook een R. geestelijke, ter dood veroordeeld.

Onder hen die gisteren bij het Geregtshof tot attorneys zijn toegelaten, bevindt zich, naar men verneemt, een Mahomedaan, *Comrooden-Tyabijee* genaamd. Het hof had na beraadslaging besloten, dat hij den eed op den Koran mogt afleggen.

PARIJS, 26 November.

De *Constitutionnel* bragt ons heden een vredesartikel, waarin gezegd wordt, dat noch de zaken van Italië, noch eenige andere zaak op het oogenblik de betrekkingen tusschen Oostenrijk en Frankrijk van dien aard doen zijn, dat een oorlog zou kunnen ontstaan. Er is, zegt het blad, in den laatsten tijd wel veel gesproken van een Oostenrijksch-Italiaansch verbond, maar dat waren slechts geruchten. Zoo daarvan echter eens ernstig sprake was zou de keizerlijke regering een der eersten zijn, om zich die zaak aan te trekken.

De oorlogsgeruchten schijnen overigens den heer *v. Hubner* aanleiding te hebben gegeven tot het vragen van opheldering aan de regering.

Het gerucht wil, dat de *Courrier du Dimanche* zal worden vervolgd ter zake van een artikel over de zaak van *Montalembert*. Het ware gewis verstandiger, de vervolging niet in te stellen, met het oog vooral op den indruk, door het proces en vonnis van *M.* te weeg te brengen.

De zitting van den generalen raad der Seine is heden geopend.

PARIJS, 30 November.

De *Moniteur* deelt een brief mede van den heer *Canrobert*, waarin hij het geschrevene van den generaal *Niel*, in diens boekwerk, als of Sebastopol, bij den eersten aanval, bij overrompeling zou zijn te bemagtigen geweest, bestrijdt en wederlegt.

— 30 *Nov.* Rente kont. 4½ pCt. 96,75; op tijd 3 pCt. 74,40; Fr.-Oost. Spw. 655; Sp. 1½ pCt. 30⅝.

ADVERTENTIEN

*** Voorspoedig bevallen van eene *DOCHTER* PAULA MOORMANN, geliefde echtgenoot van
G. H. VAN DER SANDT.
Utrecht 27 November 1858.

*** Bevallen van een' welgeschapen' *ZOON* J. B. W. VAN EEDEN, geliefde Echtgenoot van
's Heerenhoek, 29 Nov. 1858.
W. VAN ELDEN. Predikant.

*** Heden overleed, na een langdurig en geduldig lijden van bijna een half jaar, mijn onvergetelijke Echtgenoot JOHANNES PETRUS VAN DEN BRINK, in den ouderdom van ruim 68 jaar, na eene gelukkige echtvereeniging van 50 jaren en 3 dagen, diep betreurd door mij en verdere betrekkingen.
Wed. J. P. VAN DEN BRINK,
LOUTERSLAGER.

De affaire zal door mij en mijnen Kleinzoon, *J. P. van den Brink*, worden voortgezet.

*** De belangstelling, welke de ondergeteekende zoo ruimschoots, bij de bevalling zijner echtgenoote, heeft mogen ondervinden, noopt hem, ook namens haar, daarvoor bij deze aan allen zijnen hartelijken dank te betuigen.
Utrecht, 1 Dec. 1858. M. C. VAN RIJN.

*** Met toestemming van het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur,

Utrechtsche Schouwburg.
(No. 2 VAN HET ABONNEMENT.)
J. EDUARD DE VRIES
zal de eer hebben door zijn personeel te doen opvoeren,
Op DONDERDAG 2 December 1858,
RUY BLAS
Drama in vijf bedrijven, van VICTOR HUGO, in Nederduitsche verzen overgebragt door F. H. GREB.
(Nooit alhier vertoond.)
GEVOLGD op verzoek DOOR:
KRIJGSLIST DER VROUWEN,
Blijspel met Zang, naar het Fransch vrij vertaald door F. H. GREB.
Aanvang ten **half Zeven** *ure.*
De plaatsen kunnen besproken worden bij den Heer J. DOESBURG, en op den dag der voorstelling aan den Schouwburg van 11—3 ure.
PRIJZEN DER PLAATSEN: Boven Loge *f* 2.—. Beneden Loge *f* 1.50. Parquet *f* 1.25. Parterre *f* 1.—. 1e Amphithéater *f* 1.10. 2e Amphithéater *f* 0.65. Galerij *f* 0.40.
HH. Militairen in uniform op alle rangen half geld.

*** Door den Hoogen Raad der Nederlanden, zijn op 23 November 1858, aan NEELTJE DE KRUIF en aan GIJSBERTUS DE KRUIF, dochter en zoon van GIJSBERTUS DE KRUIF en WILLEMPJE HERLAAR, beiden overleden, wonende bij hunnen voogd den Heer WILLEM KASTELEIN, Bouwman, te IJsselstein, verleend brieven van Meerderjarig-Verklaring, goedgekeurd bij 's Konings Besluit van 26 November 1858, No. 49, geregistreerd 29 November 1858, welke hun geven al de regten bij de Wet aan meerderjarigen toegekend, behoudens de bepaling van Art. 478 van het Burgerlijk Wetboek.
KRAIJENHOFF,
Procureur voor den Hoogen Raad.

Houtverkooping op Vreedendaal, onder de Bilt.

*** Op Donderdag 2 December, ten 10 ure, van Eiken-, Esschen-, Elzen- en Willigen HAKHOUT; Eiken- en Beuken HEESTERS, STOMMELS en TAKKENBOSSEN, op *Koelenberg* en *Vreedendaal*; ten overstaan van den Notaris Mr. H. A. R. VOSMAER te Utrecht.

HOUTVERKOOPING
aan den Hommel in de gemeente Ouden Rhijn,

*** op Woensdag den 8. December 1858, des voormiddags ten 11 ure, ten overstaan van den Notaris DUYFJES, van Elzen en Weerden HAKHOUT, BOOMEN en TEEN.

*** De Notaris Mr. C. VAN DER LEK DE CLERCQ, residerende te *Zierikzee*, zal, ten verzoeke van den Hoog Welgeboren Heer Jonkheer W. M. H. DE JONGE, als gemagtigde van de Erven van wijlen den Hoog Welgeboren Heer Jonkhr. Mr W. J. JUNIUS VAN HEMERT, in de Concertzaal te *Zierikzee*, op Vrijdag den 17 De-

cember 1858, des voormiddags om 10 ure, publiek veilen en verkoopen:

de zeer aanzienlijke en rente-opleverende

AMBACHTS-HEERLIJKHEDEN

Van Nieuwerkerk en Ouwerkerk c. a.,

GENAAMD

de Vier Bannen van DUIVELAND,

gelegen op het Eiland *Duiveland*, in *Zeeland*, met alle daaraan behoorende PREROGATIVEN, het REGT van JAGT en VISSCHERIJ, CHIJNSEN, ERFPACHTEN, RECOGNITIEN, GRASETTINGEN, PLANTAGIEN, enz., mitsgaders 58 Bunders 69 Roeden 93 Ellen DIJKEN, beplant met opgaande en andere BOOMEN, eenige GRONDEN en UITSLAGEN, alsmede vijf perceelen TIENDEN, alles gelegen onder de voormelde Gemeenten; gelijk uit de nader uit te geven biljetten zal worden omschreven.

*** Een Heer, die zijne bezigheden buiten 's huis heeft, wenscht tegen p°. Januarij e. k. in de nabijheid der Bemuurde Weerd **te huren;** TWEE GEMEUBILEERDE KAMERS, of EENE MET ALCOVE.

Adres *franco* letter X. in den Kantoor-Boekwinkel van M. WESTERMAN & ZOON, Kalverstraat E 50 te Amsterdam.

*** **Men vraagt** tegen Februarij bij eene Dame alleen, reeds voorzien van een Dagmeisje, een volslagen MEID, goed in staat om met een burgerpot om te gaan en van goede getuigschriften voorzien, tegen een jaarlijksch loon van ƒ 50, of, zoo zij bevalt, van ƒ 60. Zich aan te melden bij het bureau der Utrechtsche Courant.

*** In eene stad in de prov. Utrecht, **wordt gevraagd**, in een druk huisgezin, eene DIENSTBODE van de Herv. Godsdienst, goed kunnende koken en alle huiswerk verrigten, om ten spoedigste in dienst te treden.

Adres met franco brieven letter X. bij de Boekh. A. F. BLANCHE & Comp. naast 's Rijks Munt.

*** Men verlangt zoo spoedig mogelijk eene vrouwelijke **Dienstbode**, van middelbaren leeftijd, liefst van buiten de stad, die de geschiktheid heeft zich met de zorg van 4 nog jeugdige kinderen te belasten, het naaiwerk verstaat en met de wasch kan omgaan. — Adres met franco brieven onder letter O, bij den boekhandelaar J. G. BROESE, Oude Gracht bij de Lijnmarkt.

Fabriek van Parapluien.

De Gebr. LESTRADE. Choorstraat.

*** Hebben de eer hunne geëerde begunstigers te berigten dat zij voorzien zijn van een groot arsortiment Heere en Dames **Parapluien** na den laatsten smaak, als ook **Parapluien paragon.** Ook zijn zij met deze gelegenheid van St. NICOLAAS ruim voorzien van **Kinderparapluien.** Verder belooven zij eene promte en civiele bediening.

*** De ondergeteekende berigt zijne geëerde begunstigers en Stadgenooten, dat ten zijnent te bekomen zijn, **Wijn** en **Punsch** bij de heele en halve flesch. M. WILTEN.

Oude Gracht hoek Pottenstraat.

*** Wij ondergeteekenden berigten onze geachte Stadgenooten en welmeenende Begunstigers, dat de NIEUWE WINKEL met het **St. Nicolaasfeest** voor goed floreren zal, en dat hij rijkelijk voorzien zal wezen van alle soorten van **Kinder Speelwerken.** W. G. en E. G. LEENEN.

Aan de Zuidzijde van de Pottestraat, wijk C. 118.

S^T^. NICOLAAS.

*** De ondergeteekende berigt zijne geëerde begunstigers, dat van heden af zijne kamer geopend is.

Versche BANKETLETTERS	1e qualit.	70 Cts.	5 once
St. NICOLAAS	1e	„ 50 „	„
id.	2e	„ 40 „	„
id.	3e	„ 35 „	„

☞ Verder beveelt hij ook bijzonder zijne gerenomeerde ZWITSERSCHE APPELBOLLEN aan, à 5 Cts. per stuk.

Bij hem is eene nieuwe sortering fraaije Surprises en fijne Parijzer Suiker artikelen geëtaleerd, waaronder vele aardigheden.

Smeebrug, L. A No. 40.
A. G. FREERS,
voorheen J. VAN LIEFLAND.

NB. Ieder uur van den dag worden bestellingen van Letters, enz., enz. aangenomen; voor honnete en civiele bediening zal de meeste zorg gedragen worden.

Hollandsche- Fransche- Hoogduitsche- Engelsche

BOEKHANDEL EN LEESBIBLIOTHEEK. KROMME NIEUWEGRACHT F. No. 394.

*** Bij de Boekhandelaren **MANSSEN EN BLOM** is thans te bekomen:

Het VERVOLG op den Catalogus hunner Leesbibliotheek

(24 pag. gr. 8°.) No. 9293—10115. Prijs 20 Cent.

De komplete Catalogus (290 pagina's in gr. 8°.), inhoudende meer dan **tien duizend verschillende Boekwerken**, is te verkrijgen à ƒ 1.

Prospectussen met een lijst van p. m. 40 der voornaamste Tijdschriften, in bovengenoemde talen en de voorwaarden, waarop deze ter lezing zijn te verkrijgen. Gratis.

Ook zijn zij goed voorzien van ***PRACHTWERKEN, WERKJES VAN SMAAK, PLATEN, PAPETERIEN, PAPIER DE LUXE, PORTEFEUILLES,*** enz. zeer geschikt tot **S^T^. NIKOLAAS-GESCHENKEN.**

Verkoophuis, Choorstraat E. No. 14.

*** In bovengemeld Magazijn zijn dezer dagen ontvangen: Eene groote collectie **Nieuwe Cartonnages, Surprisen,** en velerhande voorwerpen, zeer geschikt voor het aanstaande *ST. NICOLAASFEEST.* T. UHLENBROEK.

*** THEOD. FINGER, Pausdam, berigt, dat hij ruim voorzien is van voorwerpen geschikt tot geschenken, die, bij het aangename dat zij verschaffen tevens het nuttige paren, zoo als: **Stéréoscopen** van de voornaamste Engelsche en Fransche fabrijken, met de fijnste plaatjes op papier en op glas. Voorts voor physische proeven, goed werkende **Electriseer-machinen,** kleine **Telegrafen** en **Inductie toestellen,** de laatsten ook bijzonder geschikt tot verdrijving van Rhumatismus. Verder zijn bij hem voorhanden: uitmuntende **Passerdoozen, Brillen, Pince-nez, Tooneel- en Verrekijkers, Barometers, Thermometers** en verder alles wat tot zijn vak behoort; van alles echter alleen de beste kwaliteiten.

BOEKGESCHENKEN.

*** De ondergeteekende heeft de eer kennis te geven, dat hij de schoonste collectie **Prachtwerken in alle Talen** heeft ontvangen, terwijl eene ruime sortering der nieuwste **Fransche, Engelsche, Duitsche en Hollandsche** Kinderwerkjes, allen gekozen uit de Schrijvers, die het meest voor het Nederlandsche publiek geschikt zijn, de keuze van St. Nicolaas geschenken zeer zal vergemakkelijken.

W. F. DANNENFELSER,
Pausdam.

*** **Op den 3 December 1858** zal de **STOOMBOOT** tusschen *VIANEN* en *GORINCHEM* weder beginnen.

Informatien te Utrecht bij DE GROOT in *de Liggende Os*, alwaar de Diligence des morgens van den Eersten trein zal afrijden en 's namiddags om half twee ure.

De Geparfumeerde Kalender

voor 1859 *Prijs* **50** *Cents.*

is weder alom verkrijgbaar.

*** Dit *welriekend almanakje*, telken jare met zooveel graagte ontvangen, ziet er dit jaar weder zeer elegant uit en is een zeer welkom geschenkje bij *St. Nicolaas* of *Nieuwe jaar.*

*** Door J. D. DOORMAN is uitgegeven en alom verkrijgbaar gesteld:

AGENDA voor 1859

gebonden in geheel leder. Een zeer net, Zakboekje tot het maken van **dagelijksche aanteekeningen,** bevattende bovendien 112 compres gedrukte bladzijden met opgaven van **dagelijksch nut** en een fraai **kaartje van Nederland,** alles in een **gemakkelijk zakformaat** vereenigd. Prijs ƒ 1.30.

DAMES-ALMANAK VOOR 1859

met glacé omslag, verguld op snêe, in wit moire étui, bevattende 12 gedichtjes getiteld: I. *Eene vraag aan velen.* II. *Vriendschap* III. *Roos en Nachtegaal.* IV. *Huislijkheid.* V. *Liefde boven roem.* VI. *Liefde boven magt.* VII. *Liefde boven al.* VIII. *Morgen en Avond.* IX. *Verkeering.* X. *De vrucht der Vriendschap.* XI. *Vergankelijkheid.* XII. *De verdorde roos.* Prijs 50 Cents.

PORTEMONNAIE-ALMANAK VOOR 1859

bevattende een kaartje van Nederland, met de bestaande en geprojecteerde spoorweglijnen. Prijs 20 Cents.

VIER verschillende KALENDERS voor 1859

welke zich onderscheiden door duidelijk en sierlijk voorkomen. De prijzen zijn 7½, 15, 25 en 35 cents.

*** Door W. F. DANNENFELSER te Utrecht is uitgegeven:

Hebel's Gedichten, vertaald door Mr. C. W. OPZOOMER . . . . .
dito gebonden, verguld op snêe.

Het Leven van Goethe, door *J. W. Schaeffer*, vertaald door Mr. C. M. VAN HEES, met Voorrede van Mr. C. W. OPZOOMER. 2 deelen . .

Schoedler's Boek der natuur,
in rood marocco prachtband . . .

J. van Beers, de Blinde. . . .
dito, pracht uitgave . . . . . .

Neues Taschen Liederbuch,
enth. 385 der beliebtsten Lieder .

Kalisch Berliner Leierkasten

Marktberigten.

Amsterdam 27 Nov. Tarwe en Rogge ƒ 3 a ƒ 5 hooger met redelijken handel; 134 ℔ b. Pools. ƒ 325; 133 ℔ Gallen ƒ 3.28; 135 ℔ Kub. ƒ 3.05. Rogge: 124, 126 ℔ dito ƒ 1.91, ƒ 1.25; 130 ℔ Pruiss. ƒ 2.05; 125 ℔ dito ƒ 1.98; 120 ℔ mind. dito ƒ 1.85; 126 ℔ j. Beg. ƒ 116 ℔ Petersb. ƒ 1.70, ƒ 1.74; 114, 118, 119 ℔ Arch. ƒ 1.70, ƒ 1.78, ƒ 1.80. Boekweit sedert de laatste teering onveranderd; 119, 120, 121, 123, 127 ℔ Holl. ƒ 1.88, ƒ 190, ƒ 1.92, ƒ 1.97, ƒ 2.05.

Rotterdam, 29 Nov. Granen, enz. Tarwe: Zeeuwsche Vlaamsche en Overmaassche bragt heden bij redelijken aanvoer maar weinig koopers, met moeite vorige prijzen op, goede en puike Jarige van ƒ 8.50 tot ƒ 9.90. Mindere van ƒ 7.70 tot ƒ 8.40, goede en puike N. ƒ 8.60; mindere ƒ 7 a ƒ 8; Roode weinig aangevoerd tot vorige prijzen verkocht; 165, 166 ℔ Jarige Holl. Kleefs. ƒ 3.15, ƒ 3.20; 166 ℔ N. Kleefs. ƒ 3.04; Jarige Bovenl. Ris. ƒ 2.90; 165 ℔ N. dito ƒ 2.92. prijshoudend: Overm, Zeeuws. en Vlaams. ƒ 5.50 a voorts 155 ℔ N. Belg. ƒ 1.90; 154 ℔ dito ƒ 1.95; onfrissche Belg. ƒ 1.80; 144 ℔ Petersb. ƒ 1.71. Zeeuws. Vlaams. en Overm Winter ƒ 4.50 a dito Zomer ƒ 4.20 a ƒ 5.30. Haver: Zeeuws. en korte ƒ 4 a ƒ 5.50; dito lange ƒ 2.25 a ƒ 4.50. Boekweit op 140 ℔: Noordb. ƒ 2, Frans. ƒ 1.70, Holst. ƒ 1.90 a ƒ

Schiedam, 25 Nov. Granen. Verkocht: Rogge, 146 ℔ Archangel ƒ 1.78 6 w.; 146 ℔ Pernau ƒ 2.12 6 w. 133 ℔ Zweedsch. ƒ 1.76 6. w.; 129 ℔ Koersche ƒ 1.87½

Moutwijn per Ned. vat zonder fust ƒ 13.25. Jenever id. ƒ 18.75. Amsterd. proef ƒ 20.00, zonder de belasting. Spoeling ƒ 2.00 per ketel.

WAARNEMINGEN, gedaan op het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (Zonnenburg.)

Nov.	Uren.	Wind- rigt.	kr.	Barom. bij 0°.	Ther F.	Afwijk. d.Temp.	Vochtigh.	Gev. regen.	Opmerkingen.
			N. à						
30	2	wzw.	9.0	743.31	46.0	+ 2.7	0.84	0.1	Zwaar bew.
D.	10	wzw.	3.0	45.63	40.3	+ 0.7	0.93	0.3	Idem.
1	8	zw.	4.0	48.01	40.3	+ 1.4	0.93	0	Betrokken.

PRIJZEN DER EFFEKTEN.

AMSTERDAM 30 November 1858.

NEDERLAND.				
Werkel. Schuld	2½	pCt.	63 15/16	64¼
dito dito	3	„	75¾	
dito dito	4	„	98¼	98⅜
Handelmaatschappij. .	4½	„	141½	141⅝
Oost-Indische Leening	4	„	97⅞	
BELGIE.				
Certifik. bij *Rotschild* .	2½	pCt.	53 5/16	53½
SPANJE.				
Obligatien	1½	pCt.	30 3/16	30¼
Obligatien	3	„	45⅞	
Binnenl. Schuld. . . .	3	„	41¼	41⅜
Amortisable			10 7/16	
PORTUGAL.				
Obligatiën	3	pCt.	46½	46⅝
dito 1856/57. . . .	3	„	45 5/16	45⅓
RUSLAND.				
Oblig. bij *Hope en C^o^*.	5	„	106	
Obligat. 1828 & 1829.	5	„	103⅞	
Certifikat. 1831 & 1833	5	„	91⅝	91⅛
Certifikaten 1840 . . .	4	„	86 3/16	86¼
Cert bij *Stieglitz* . . .	4	„	86	86 1/16
dito 5e Serie	5	„	97⅞	
dito 1855 6e Serie . .	5	„	102 3/16	102¼
Inschrijv. in Assign. .	6	„	66⅛	
POLEN.				
Aand. 1835, fl. 500			157¼	157½
Obligatiën	4	pCt.	81 13/16	
OOSTENRIJK.				
Oblig. Metaliek	5	pCt.	78 5/16	78½
Oblig. Rente Am.. . .	5	„	87	87⅜
dito dito Nat. 1854. .	5	„	78⅝	78¾
dito dito	2½	„	39 13/16	39⅛

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.

Bijvoegsel bij No. 284 van de Utrechtsche Prov. en Stads-Courant.

Provinciale Staten van Utrecht.

Zitting van Donderdag 18 November.

Tegenwoordig zijn 34 leden; afwezig, de HH. *Kien*, *v. Asch v. Wijck*, *Menso*, *H. Verloren*, *de Vries*, *Strick v. Linschoten* en *Vos*.

Aan de orde is het verzoek van het bestuur van het waterschap van den Engen IJssel, om te worden uitgezonderd van het algemeen regl. op de waterschappen.

Wordt zonder diskussie komform het advies van Gedep. Staten, goedgunstig beschikt.

Aan de orde is de konklusie van het rapp. der komm. betreffende het advies van Gedep. Staten in zake de tegemoetkoming aan het krankzinnigengesticht.

De *Voorz.* deelt mede, dat Gedep. Staten zich met de op hunne voordragt voorgestelde wijzigingen vereenigen.

De heer *v. d. Poel* zegt, dat toen hij tot lid der komm. benoemd werd, hij niet gezind was, eenige gelden voor het gesticht te verstrekken, doch, dat nadat hem op de plaats zelve door de welwillendheid van het bestuur gebleken is, waaraan zij zouden besteed worden, dit hem zeer noodig en doelmatig voorkomt. De wijze echter waarop die gelden zullen worden verstrekt, ten koste nl. van andere gemeenten, is een beginsel, waarmede Spr. zich niet kan vereenigen, te meer daar de gemeenten reeds zoozeer gedrukt worden door de armenwet en de in de laatste jaren ingevoerde wetten, welke zooveel uitgaven ten laste der gemeenten brengen. Nu betalen de gemeenten, na aftrek van de prov.- en rijks subsidie *f* 110 voor de verpleging van elken armen krankzinnige; dit zal nu verhoogd worden tot *f* 125. Spr. gelooft, dat hierdoor soms gemeenten trachten zullen, hare niet al te gevaarlijke krankzinnigen niet in het gesticht te doen verplegen, maar te besteden in een of ander gezin, hetgeen zeer ondoelmatig is èn voor het gesticht èn voor de krankzinnigen zelven. Dat de provincie prijs stelt op den bloei en de welvaart van het gesticht is buiten kijf, maar dat de gemeenten eene opoffering zullen doen voor een gesticht binnen Utrecht, waar het jaarlijks meer dan een halve tonne gouds uitgeeft, acht Spr. niet billijk. Dit nu zijn de redenen, waarom Spr. zich niet vereenigt met het voorstel van de meerderheid der komm.

De heer *v. d. Poll* kan niet ontveinzen, dat hij zich in zooverre met de geuite meening van den vorigen Spr. kan vereenigen, dat het zeer drukkend wordt voor de gemeenten, want de armenwet is bepaald zeer in het nadeel der gemeenten. Daar nu noodzakelijk voorzien moet worden in de uitbreiding van het gesticht, zou Spr. in overweging geven, of er geen ander middel te baat te nemen ware, te beproeven nl. of de regering hare bijdrage zou willen verhoogen. Spr. meent dat in Noord Holland de bijdrage grooter is; het is wel waar dat daar groote uitgaven geschied zijn voor het gesticht Meerenberg, maar het ware ten minste te beproeven.

De heer *de Kock* zegt, aan Gedep. Staten of aan de in deze zaak benoemde komm. eene vraag te moeten doen, namelijk deze: Zal dit geheele voorstel vervallen, wanneer de gemeente Utrecht mogt weigeren de van haar gevraagde *f* 600 te verleenen of zal alsdan de provincie die *f* 600 ook voor hare rekening moeten nemen? Daar deze zaak Spr. noch uit de missive van Gedep. Staten noch uit het rapport der komm. regt duidelijk is voorgekomen, zoude hij het van groot belang achten hieromtrent nader te worden ingelicht.

De heer *Bastert* wenscht te vernemen welke soort van inrigting het krankzinnigengesticht is uit een regtskundig oogpunt. Spr. acht dat van belang, omdat, bij de belangrijke garantie, die men voor de provincie nemen wil, men wel mag weten wie de regtspersoon is welke de leening sluit. Voorts is het Spr. voorgekomen, dat de schitterende toestand waarin Utrecht zou verkeeren ten opzigte van de verpleging der behoeftige krankzinnigen, wel wat dichterlijk is voorgesteld. In het rapport wordt met ophef gewaagd van de belangrijk groote sommen die door andere provinciën werden afgezonderd tot dat einde, als b. v. door N. Brabant *f* 37,000, door Friesland *f* 42,000. Als men toch het totaal berekent van wat wordt voorgedragen, dan zal men jaarlijks eene subsidie geven van *f* 3000, hetgeen een kapitaal van *f* 70,000 vertegenwoordigt.

De heer *Pabst* merkt aan, op de vraag van den heer *de Kock*, dat in de konklusie wordt gezegd, dat de Staten, na bekomen berigt dat de gemeente Utrecht de vermelde bijdrage wil verleenen, besluiten enz. Het geheele plan, zegt Spr., hangt dus af van de voorwaarde, dat de stad Utrecht zich verbindt tot het verleenen dier bijdrage, en mogt dus, hetgeen wel niet te verwachten is, het berigt komen, dat zij dit weigert, dan zal de zaak natuurlijk bij de staten aan een nieuw onderzoek moeten worden onderworpen. — Wat betreft de vraag door den heer *Bastert* gedaan, moet Spr. bekennen, dat toen de zaak het eerst aan zijne aandacht werd onderworpen in eene andere vergadering, hij meende dat het goed ware het gesticht te maken tot eene provinciale inrigting. De woorden echter van een hoog geleerd lid uit deze vergadering hebben hem tot de overtuiging doen komen, dat men alles moet doen, om te voorkomen dat het gesticht eene provinciale inrigting worde. Het gesticht behoort te blijven onder het beheer van partikulieren. In de vergadering is voorts gevraagd: wie zullen de leening sluiten? Spr. antwoordt: regenten, ten laste van het gesticht voor krankzinnigen. Maar, vraagt men eindelijk, welke waarborg heeft men, dat die gelden tot het aangewezen doel zullen worden besteed? Daarop antwoordt Spr: De goede trouw der regenten en de publieke aanbesteding. Het lid der Staten, dat de vraag deed, kan hier in aanmerking nemen, dat regenten sedert twintig of dertig jaren, door de edelste drijfveren bewogen, een kapitaal van eenmaal honderd zeventig duizend gulden van de inkomsten van het gesticht hebben weten te verzamelen om het tegenwoordige gebouw daar te stellen. Zij wisten bijna uit eigen middelen van een dolhuis, dat voor 25 centen op Paaschdol ter uitspanning te zien was, eene inrigting te maken, geheel Nederland ten voorbeeld gesteld tot genezing van krankzinnigen. Waar zulke daden openbaar zijn, mag men vertrouwen schenken. De heer *van de Poll* heeft gevraagd, of niet een andere weg kon worden ingeslagen, daar de gemeenten te zeer gedrukt werden? Het lid wijst dien anderen weg niet aan. Spr. kan evenmin een beteren weg uitdenken. Hij verklaart, dat de komm. na rijp onderzoek tot het resultaat is gekomen, dat het eenig middel om de zaak tot een eind te brengen, dat is hetwelk Gedep. Staten voorstellen. De krankzinnigen kunnen niet in het gesticht blijven zonder dat dit vergroot wordt, en voor die vergrooting is geen kapitaal aanwezig. Wie zal dus in het verkrijgen van middelen behulpzaam zijn? Niemand blijft over dan de provincie, de stad Utrecht, de gemeenten, voor de armen, alsmede de meer gegoeden die verpleegd worden; in één woord, allen die nut van het gesticht trekken. Dezen zullen allen bijdragen tot de verbetering. Hoe zal die verbetering zijn? Spr. heeft te dien opzigte den heer *Jongeneel* als autoriteit, die met één oogopslag dergelijke projekten overziet; deze verklaart: de verbetering zal volgens het bestaande plan goed zijn. Ook heeft de inspekteur van de krankzinnigengestichten in Nederland verklaard, dat, als die verbetering zal hebben plaats gevonden, het gesticht volledig aan het doel zal beantwoorden. Wat in het rapport staat, is, naar Spr's wijze van zien, geheel waarheid en geen dichterlijke voorstelling. Spr. hoopt nog, dat de heer *v. d. Poel* tot betere inzigten zal komen, zijne zienswijze is toch reeds eenigzins veranderd. Hij heeft zelf verklaard, dat hij voornemens was geweest *niets* toe te staan, doch daarvan is hij teruggekomen. Spr. gelooft dit gaarne; wie, gelijk de heer *v. d. Poel* in dat gesticht een voet zet en ziet, met hoeveel zorg, liefde en voorkomendheid die ongelukkigen behandeld worden, zal van zelven van zoodanig een streng vonnis moeten terug komen. Of er zou gegeven worden of niet, was bovendien door de komm. niet te onderzoeken. De Staten hadden reeds uitgesproken, dat er geld moest gegeven worden. Maar worden, vraagt Spr., de gemeenten te veel belast. Het is hier niet de vraag of de armenwet aan de gemeenten te zware lasten oplegt; die wet ging niet van de Staten uit. In die armenwet staat in art. 26 geschreven: dat uit de fondsen der burgerlijke gemeenten *moeten* worden betaald de kosten van *overbrenging* en *verpleging der krankzinnigen.* Zal de verpleging te Utrecht van de krankzinnigen voor de gemeenten te kostbaar zijn? Ziedaar de eenige vraag. Spr. zegt neen; zonder subsidie zouden de gemeenten evenzeer moeten verplegen, het voorstel is feitelijk alleen vermindering van het provinciaal subsidie, waarop de gemeenten geen regt hebben. Bij de behandeling der armenwet, vroeg men den minister, dat daarbij zouden bepaald worden de rijks- en provinciale subsidiën, en toen heeft deze gezegd, dat dit eene vrijwillige bijdrage is en niet kan worden voorgeschreven als eene verpligting. De prov. gaf tot hiertoe dus onverpligt aan de gemeenten *f* 40. Zij verkeert thans echter in de omstandigheid de krankzinnigen te moeten doen verplaatsen naar eene andere stad, of het gesticht te vergrooten, en nu zegt de provincie: wij geven de subsidiën niet meer tot een bedrag van *f* 40, wij kunnen slechts *f* 25 geven, Spr. vraagt, of de gemeenten dan regt hebben om zich te beklagen? als men immers eenvoudig tot den maatregel overging, de subsidie van *f* 40 op *f* 25 te verminderen zou men er niets op kunnen aanmerken. Een ander lid der vergadering vroeg, of men niet meer zou kunnen verzoeken van het rijk. Het rapport antwoordt daarop: er is op gewezen, dat de gemeenten in deze provincie van het rijk de hoogste subsidie genieten, met uitzondering van N. Holland, naar het gesticht Meerenberg enorme sommen aan de provincie gekost heeft. Vroeg men verhooging der rijkssubsidie, dan zou men natuurlijk ten antwoord krijgen, dat het rijk niet meer kan geven; niets belet echter de gemeenten zich te adresseren tot het rijk, want als de gemeenten niet in staat zijn te betalen, moet het rijk het doen. Men kan dus niet zeggen, dat de gemeenten te zeer gedrukt worden; slechts de hulp, haar verleend, wordt met *f* 15 verminderd. De heer *v. d. Poel* heeft er op gewezen, dat men daardoor het lot der krankzinnigen welligt zal verergeren, doordien de gemeenten hen dan niet in het gesticht zullen laten verplegen. De gemeenten echter, zegt Spr., kunnen dat niet doen, want er zal geen partikulier gevonden worden, die een krankzinnige wil verplegen voor de som, die overblijft als men de rijks- en provinciale subsidie mist. Daarbij moet men ook in het oog houden, dat de gemeenten niet alleen voor de verpleging moeten zorgen in het belang der krankzinnigen, maar hare zorg in dit opzigt is voornamelijk eene politiezorg. En zoo er nu al eene gemeente is, die een niet gevaarlijken krankzinnige om *f* 15 in een huisgezin laat verplegen en dus dien ongelukkige eene uitmuntende verpleging doet derven, welnu, de provincie en het rijk zullen daarin moeten berusten, het rijk zal dan helaas *f* 40, de provincie *f* 15 minder geven. De heer *v. d. Poel* doet het als het ware voorkomen, dat de stad Utrecht niet genoeg zal bijdragen tot eene inrigting, die haar zoo groot voordeel aanbrengt. Dat voordeel is groot, zegt Spr., maar niet zoo bijzonder in geld af te wegen. Wat in het gesticht gebruikt wordt, groeit in de stad Utrecht niet alleen, dat brengt de landbouw voort, en te Veenendaal wordt misschien het kleed bewerkt, dat de arme krankzinnigen dekt. Het minst van alle gemeenten zal Veenendaal echter van Utrecht te veel willen vorderen of tot iets medewerken, dat de glans van die stad zou verminderen.

De heer *de Kock* wenscht uit al hetgeen de heer *Pabst* gezegd heeft, te konstateren, dat als de raad der stad Utrecht mogt weigeren de gevraagde *f* 600 bij te dragen, dit geheele voorstel vervalt.

De heer *Jongeneel* zegt dat toen hij de eer had over het krankzinnigengesticht in deze vergadering vroeger het woord te voeren, hij een gevoelen verdedigde, waarvan hij gaarne wil bekennen eenigzints te zijn teruggekomen; hij verklaarde alstoen alleen zijne stem te zullen geven aan de aanvrage van de regenten om eene geldelijke bijdrage, wanneer hem de geheele administratie bekend was. Spr. heeft door de bereidwilligheid der regenten thans inzage in die administratie gehad, maar al ware hem die niet gegeven, dan nog zoude hij ten opzigte van dat beheer, geheel andere gevoelens hebben verkregen, nadat hij door een herhaald bezoek in het gesticht zich ten volle heeft kunnen overtuigen van de orde en reinheid, welke daar heerschen en de zorgvuldige behandeling welke de lijders ondervinden. Maar wat is bovendien de geschiedenis van dit gesticht? Aan alle leden der verg. is het bekend, dat het zijnen oorsprong heeft te danken aan eene stichtingsbrief van *Willem Arentzoon* in den jare 1461, waarbij aan dit gesticht bovendien werd vermaakt *f* 1200 revenu, onder het beding, dat ten allen tijde 12 onnoozele mannen hierin zouden worden opgenomen en onderhouden. De verdere geschiedenis van het gebouw en alle zijne bijzonderheden na te gaan ligt niet in het plan van den Spr., deze trouwens verliest zich ook voor een groot gedeelte in den nacht der tijden; hij zal daarom aanvangen met het jaar 1821, als zijnde van dien tijd tot op heden van alles onderrigt geworden, en wat was de toestand van dat gesticht in 1821? Het was in dien tijd bekend onder den naam van dolhuis, waarin een 20tal waanzinnigen zich bevond alle in hokken opgesloten, en waarvan sommigen zelfs aan ketenen waren geklonken; zóó laag was het gesticht in het oog der burgerij gezonken, en zóó weinig gevoel had men voor het lot der ongelukkigen, dat aan de paaschdagen nog een derde dag werd toegevoegd, onder den naam van paaschdol, als wanneer de toegang tot het gesticht voor allen was geopend en hetzelve tot een dierenspel verlaagd werd; mogten er op dien dag enkele bezoekers zijn geweest welke voor de ongelukkigen leedgevoel hadden, het grootste gedeelte werd door nieuwsgierigheid daar heen gedreven; deze dag stond dan ook voorzeker als de ongelukkigste dag in de geschiedenis der krankzinnigen aangeteekend. En voorzeker er behoorde zedelijke moed toe, in dien tijd het regentschap op zich te nemen; en toch, die mannen zijn er geweest; de toestand van 1821 tot 1826 kenmerkt zich alreeds door verbeteringen, doch niet in die mate als men wenschelijk achtte; de stad Utrecht gaf eene bijdrage van *f* 300, terwijl eene jaarlijks gehoudene kollekte van *f* 250 tot *f* 300 opbragt; de administratie over die jaren geeft een gemiddeld cijfer van ontvang en uitgaaf aan van *f* 3000. Voor het jaar 1826 was het bewaard een betere dageraad voor het gesticht te doen opgaan en een geheel nieuw leven en licht over alles te verspreiden. Te dier tijde werd tot regent gekozen de heer *Schroeder v. d. Kolk*, een man daartoe zigtbaar door de Voorzienigheid aangewezen en aan wien het was gegeven eene geheele hervorming daar te stellen. Met allen ernst aanvaardde hij deze moeijelijke taak; aan hem was het geschonken om in hooge mate een blik te slaan in het leven en de beweging der waanzinnigen; aan de verbetering van hunnen toestand wijdde hij zijn geheele leven en van hem ging de hervorming uit niet alleen van dit gesticht, maar van alle in ons vaderland. Met zulk een man werkzaam te zijn gaf een nieuwen prikkel aan de betrekking van regent, en de administratieve omvang, dien Spr. heeft nagegaan en welke van zoo veel naauwgezetheid, orde en belangeloosheid getuigt, toont ieder jaar een hooger cijfer aan. De voeding en kleeding werden jaarlijks beter, het gerammel der ketenen werd niet meer gehoord, de hokken van vroeger dagen werden allen tot geschikte lokalen verbouwd, en lijders uit hoogere standen in 1. en 2. klassen verdeeld, door regenten in verpleging aangenomen, en om met enkele trekken de belangrijkheid van dit alles aan te toonen, zij het

genoeg mede te deelen, dat het getal verpleegden van 21 tot 156 is geklommen en de administratie welke in 1821 over *f* 3000 liep, op 1 Jan. 1858 *f* 58000 bedroeg, terwijl daarbij de verbeteringen en aanbouwingen van het gesticht van 1821 tot 1 Jan. 1858 de aanzienlijke som heeft bedragen van *f* 171555, in welke som de provincie en het stedelijk bestuur slechts eene bijdrage van *f* 6000 hebben gegeven. Voor alle deze uitkomsten brengt Spr. openlijk hulde aan die mannen, welke met zoo veel ijver en naauwgezetheid werkzaam zijn geweest; aan hen de eer dat zij een gesticht, hetwelk in vroegere dagen den naam van dolhuis droeg, hebben hervormd tot een krankzinnigen-gesticht, waarop deze stad trotsch is en het vaderland roem draagt. Dit alles heeft Spr. vermeend nog eens in hêrinnering te moeten brengen, alvorens over te gaan tot het nader toelichten van het verlangen der regenten. Hij zal daartoe terug moeten gaan tot het jaar 1854. In dat jaar werd door de regenten een besluit genomen, om aan de geneeskundige verzorging in het gesticht eene meerdere uitbreiding te geven, en den geneesheer, welke om zijne kunde en zachtheid allen lof verdiende, aan het gesticht te verbinden, met eene jaarlijksche verhooging van *f* 1900; de ondervinding toch had geleerd, dat men niet genoeg de lijders kan gadeslaan en dat alleen herstelling te verwachten is, wanneer een arts onverdeeld zijn leven daaraan toewijdt. De meerdere uitgaaf hierdoor veroorzaakt, gevoegd bij een sterker klimmen van het getal bestedeelingen der derde klasse in verhouding tot die der overigklassen zijn als oorzaken te beschouwen van een nadeelig saldo, hetwelk zich jaarlijks tot op 1 Jan. 1858 doet terugvinden: het is evenwel de regenten gelukt door toevallige baten, zooals eene afrekening met het stedelijk bestuur van Utrecht tot een bedrag van *f* 3400 en door ontvangen legaten van de heeren *Stevens* à *f* 1000 en van den heer *v. d. Hagen v. d. Heuvel* à *f* 2000, tot op den eersten van dit jaar deze tekorten te dekken, doch thans vermeenen de regenten zich tot de Staten te moeten wenden, om eene jaarlijksche bijdrage van *f* 2000 voor den geneesheer, en eene verhooging voor de derde klasse tot *f* 30, om voor deze lijders nieuwe en nog betere lokalen te doen bouwen; met de plannen daartoe is Spr. volkomen bekend en heeft hij deze in alle deelen onderzocht. Voor zich aarzelt Spr. niet aan bovenstaand verlangen der regenten, met een blik op het verledene, zijne volle toestemming te geven, en zooveel hij vermeent te mogen oordeelen, durft hij het met gerustheid aan de Staten aan te bevelen; het moge dan ook voor sommige gemeenten eenigzins een geldelijk bezwaar zijn, eene enkele ongelukkige meer aan de maatschappij terug te geven weegt bij hem meerder dan goud; en men lette wel, wanneer de Staten deze voorstellen mogten afstemmen, waar zal zich alles dan in oplossen? niet anders dan dat de toestand der krankzinnigen niet wordt verbeterd en daardoor de mogelijkheid tot meerder herstel der lijders, welke reeds tot 12$^0_0$ in het jaar geklommen is, wordt vernietigd; dit kan toch niet de wil van een enkel lid der Staten zijn, waarom dan ook Spr. eene algemeene toestemming verwacht. Spr. mag evenwel zijne rede niet eindigen, zonder dank te hebben gebragt aan den heer *Pabst* voor zijn uitmuntend rapport, en aan de Gedeputeerden voor hunne moeite in deze betoond.

De heer *v. d. Poel* gelooft genoegzaam te kennen gegeven te hebben, niet tegen de uitvoering te zijn, maar het een onjuist beginsel te achten, die ten laste der gemeenten te brengen. Spr. heeft overigens niet gezegd, dat hij het stelsel aankleeft, om de krankzinnigen elders te doen verplegen uit bezuiniging, maar heeft dat voorgesteld als eene gebeurlijke zaak; ook moet Spr. hier nog bijvoegen hoe stuitend het voor de gemeenten is, vooral, en vergelijk met de prov. Gelderland, alwaar slechts *f* 66.50 voor elken behoeftigen krankzinnige door de gemeenten betaald wordt.

De heer *v. Bel* acht het van groot gewigt dat men wete, waartoe men zich verbindt. Het voorstel bestaat uit drie deelen: het eerste over de jaarlijksche bijdrage van *f* 1400, te verleenen door de provincie, op voorwaarde, dat door de gemeente *f* 600 jaarlijks worde bijgedragen. Het 2. en 3. gedeelte echter is onvoorwaardelijk. De heer *de Kock* heeft gekonstateerd, dat, als de bijdrage van de stad niet wierd verleend, het geheele voorstel in duigen ligt. Spr. acht dat twijfelachtig; hij gelooft dat de voorwaarde niet zal worden toegepast op het tweede en laatste gedeelte van het voorstel. Spr. zou daarom wenschen nog opheldering te ontvangen betreffende dit punt. Hij gelooft dat de gemeente Utrecht geen zwarigheid zal maken om de bijdrage te verleenen; het is echter mogelijk, dat zij die niet verleent, en dan wenscht Spr. te weten, of de provincie dan ook niet de rente en aflossing der *f* 40000, en de verhoogde betaling voor 100 lijders zal waarborgen.

De heer *Pabst* bewijst door de lezing der konklusie van het rapport, dat ingeval de bijdrage der gemeente niet verleend wordt, het geheele voorstel vervalt, daar al het voorgestelde eerst zal geschieden *na bekomen berigt* dat die bijdrage verleend is.

De heer *Jongeneel* zegt dat wat de heer *Pabst* uitspreekt zeer juist is. Zoo de gemeenteraad van Utrecht de bijdrage niet verleent, dan ligt het plan in duigen. Het ware dan mogelijk dat de Staten besloten ook die *f* 600 te geven, doch dat is een punt van latere zorg, en zal een onderwerp van nieuwe overwegingen moeten uitmaken.

De heer *Boer* merkt aan, dat, volgens de verklaring der leden van de komm., thans alles afhankelijk zal zijn van het toestaan der *f* 600 door de gemeente Utrecht. Spr. wenscht zich hier volstrekt niet uit te laten en kan dat ook niet, of de gemeenteraad van Utrecht al of niet tot die bijdrage besluiten zal, maar hij vindt er toch wel iets vreemds in, dat, waar regenten van het gesticht zich direkt en in de eerste plaats gewend hebben tot deze verg., men hier hun aanzoek zal afhankelijk maken van een besluit der gemeente Utrecht, die in de gansche zaak nog niet gekend is. Spr. gelooft dat de instandhouding van dergelijke gestichten eene zaak is, die in de eerste plaats behoorde te rusten op de provincie, zoo niet op den staat; hij zou althans denken, dat waar de provinciale autoriteit door de wet geroepen is, gelegenheid te geven tot verpleging van krankzinnigen, wel verwacht mag worden, dat zij, waar het geldt de instandhouding, den bloei en de uitbreiding van een gesticht als dat te Utrecht, ook zal tusschenbeide treden. Maar dan zou Spr. het meer overeenkomstig den aard van het verzoek en de hooge roeping dezer verg. gevonden hebben, dat zij zich hier niet onder eene voorwaardelijke konditie had verbonden, maar krachtig uitgesproken wat zij wilde doen, onafhankelijk van de gemeente. Spr. had gaarne gezien, dat de komm. dien weg had ingeslagen, althans sommige deelen harer konklusie onvoorwaardelijk hadde gesteld. Nu hoort men echter, dat, als de gemeente Utrecht, op gronden die misschien zeer wel zullen zijn aan te voeren, mogt meenen de bijdrage niet te moeten geven, de gansche zaak zal blijven gelijk zij is, of weder geheel van den aanvang af zal moeten worden onderzocht en behandeld. Dit is in Spr.'s oog een groot bezwaar, eene betreurenswaardige leemte, zoowel in het oorspronkelijk voorstel, als in de konklusie der komm. Bij zijne zienswijze echter, dat het wenschelijk is, dat de inrigting in stand blijve en bloeije, zal hij ongeacht dit bezwaar, echter niet aarzelen zijne stem aan het voorstel te schenken.

De heer *Pabst* zegt, dat wat de heer *Boer* wenscht niet was te verkrijgen, want als de Staten zekere toelage moeten geven, spreekt het toch van zelf dat daarvoor zekere grens bestaat. De komm. heeft gemeend, niet verder te kunnen gaan; zij was van oordeel, dat, zonder de bijdrage der stad, het groot bezwaar zou hebben de krankzinnigen verder hier te laten verplegen. Er was dus een grens. Binnen die grens is het plan afgebakend. Daartoe behoort het subsidie van de stad Utrecht. De komm. is echter niet verder gegaan dan alleen het plan voor te stellen, waarop het gesticht in Utrecht kan blijven. Zij heeft niet aangewezen wat geschieden moest, indien geen subsidie werd gegeven, zij heeft niet mogen zeggen, als de stad Utrecht niet geeft dan zal dit of dat gebeuren. — De komm. verwachtte, dat de stad Utrecht uit eigene overtuiging de bijdrage zou verleenen. De komm. heeft zelfs den schijn van een dreigement willen vermijden. Zij heeft alleen onderzocht de redenen, waarom zij mogt verwachten, dat de stad geven zal. Daarom staat in het rapport woordelijk: »Het behoort tot het plan, aan de Staten voorgelegd, om van de gemeente Utrecht eene jaarlijksche toelage van *f* 600 te erlangen, en het heeft bij de komm. een punt van overweging uitgemaakt in hoever er met regt grond bestond om die som te verwachten. Zij heeft echter vrijheid gevonden die bijdrage van den gemeenteraad te Utrecht te vragen. Het is toch door de begrootingen van de gemeente Utrecht bewezen, dat bij den gemeenteraad het diep besef bestaat, van, des noodig, in ruimen zin alle inrigtingen, waardoor de bloei en de roem van zijne stad worden verhoogd, een blijk van belangstelling te geven; en mogten de openbare beraadslagingen aantoonen, dat men soms verschilde in de sommen, die daartoe behoorden te worden aangewend, het beginsel is niet miskend, maar in het bijzonder heeft de gemeenteraad van Utrecht getoond, welken prijs hij stelde op dat gesticht, toen hij vroeger leeningen, die regenten deden tot uitbreiding, waarborgde, en het te kort tot aanzienlijke sommen dekte. Nu het dus de vraag geldt, of de gemeenteraad van Utrecht geene kleine bijdrage kan aanwijzen, om te voorkomen, dat de arme krankzinnigen uit de stad Utrecht naar eene andere stad zullen worden verzonden, nu het de vraag geldt, of Utrecht zou weigeren om de geneeskundige verzorging der krankzinnigen in het gesticht te Utrecht zoo uitmuntend te doen voortduren, als waarvan het den naam heeft verkregen, en waartoe zij door hare Hoogeschool en het licht, daar verspreid, boven andere steden de gelegenheid bezit, meende men geene vrees te mogen koesteren, dat de gemeenteraad van Utrecht niet op nieuw een doorslaand bewijs zou geven welken prijs hij stelt op den roem van zijne stad en hoe diep hij beseft het belang om dergelijke inrigtingen als het krankzinnigengesticht zelfs door opofferingen in de akademiestad te behouden als eene uitstekende gelegenheid, om de leerlingen van zijne beroemde school ook in dit deel der geneeskundige wetenschap praktisch te onderwijzen. Uwe kommissie meende, dat de gemeenteraad niet zou achterstaan bij de ingezetenen, die nog onlangs door vrijwillige bijdragen eene inrigting tot verpleging van ooglijders behulpzaam waren in het leven te roepen, en daardoor al wederom een uitstekend hoogleeraar van de hoogeschool aan de stad verbon[...] Bovendien heeft de kommissie de gegrondste ho[...] dat de gemeenteraad alle pogingen zal aanwen[...] om in Utrecht niet te doen te nietgaan eene in[...]ting welke zich beroemen kan de eerste in het vaderl[...] te zijn geweest, als een voorbeeld voor de and[...] provinciën te zijn aangewezen, en aan haar bo[...] te hebben een man, die met eene betere verpleg[...] der krankzinnigen in Nederland is aangevang[...] eene inrigting die daarenboven nog jaarlijks [...] bedrag van meer dan eene halve tonne gouds o[...] de ingezetenen in omloop brengt, zonder nog [...] rekenen de vermeerdering van inwoners en bezoek[...] door het verblijf van krankzinnigen te Utrecht n[...]zakelijk gemaakt."

De heer *Lagerwey* zal tegen het voorstel stem[...] hoofdzakelijk op grond van wat de heer *v. d. P*[...] gezegd heeft. Spr. kan ook de gemeenten niet [...] bezwaren voor de krankzinnigen; hij meent [...] dat zij die veel goedkooper, als zij niet te w[...] zijn, in gezinnen kunnen laten verplegen. Ko[...] provincie de *f* 30 die de verpleging meer zal ko[...] geheel voor hare rekening nemen, dan zou hij [...] voor stemmen. De zaak is voor de gemeenten [...] bezwarend genoeg, want de subsidiën gaan eerst [...] bij een volgend kwartaal; bovendien moet nog *f* [...] bij de opname betaald worden en moet de beta[...] reeds vooruit geschieden, zoodat de gemeente [...] volgend kwartaal voluit betaalt, terwijl de subsi[...] per dag worden berekend, kostende de aanvrage [...] het mandaat bovendien nog *f* 1.80 aan zegels. [...] moet ook zeggen, dat hij art. 26 der armenwet [...] opvat in den zin dien de heer *Pabst* er aan ge[...] niet [...] maar zoo, dat de *burgerlijke* gemeente, [...] *armbestuur*, voor de zaak moet zorgen.

De heer *Pabst* merkt aan, dat de heer *Lager*[...] heeft gezegd, op dezelfde gronden tegen het voorstel [...] zijn als de heer *v. d. Poel* heeft opgegeven, zoodat [...] zijnen opzigte dus ook de refutatie gelden kan [...] Spr. tegen het gevoelen van den heer *v. d.* [...] gerigt. Spr. voegt er nog bij, dat de verpleg[...] eensdeels geschiedt om de krankzinnigen zel[...] anderdeels voor de veiligheid der overige ingezet[...] en dat, met het oog op deze beide redenen, de[...] meenten toch wel niet zien zullen op *f* 15.

De *Voorz.* heeft van zijne zijde niets te voegen [...] hetgeen door twee leden der komm. is gezegd. [...] merkt alleen aan, dat het voorstel, zoo als [...] gedaan is, een geheel uitmaakt en dat mits [...] ingeval de stad Utrecht de bijdrage niet geeft, [...] geheele voorstel vervalt, en Gedep. Staten zich [...] zullen wachten het kontrakt aan te gaan.

De beraadslagingen worden alsnu gesloten [...] advies der komm. met 30 stemmen, tegen die [...] HH. *v. d. Poel*, *Lagerwey*, *Harmsen* en *Vos*[...] genomen.

Aan de orde is alsnu het ontwerp-adres be[...]fende de zaak der spoorwegen.

De algemeene beraadslagingen worden hier[...] geopend.

De heer *Jongeneel* zegt, dat het adres, thans [...] de orde van beraadslaging, geheel in strijd is [...] dat, door de hoofdstad dezer provincie ingedi[...] waarin de wensch wordt uitgedrukt, dat de konc[...] voor het aanleggen der Noordoostelijke spoorwegen [...] aan de heeren *Sloet* en *Reuchlin* zal worden ge[...] maar dat de Staat die zelf zal exploiteren, [...] het onderhavige adres niet alleen ondersteund de [...] gestelde koncessie, maar daarenboven verlangt, [...] er nog eenige artikelen aan zullen worden toegev[...] Spr. vindt dit geen gelukkig verschijnsel, en [...] zeker getuigt het niet van eene harmonische zienswijze [...] tusschen de stad en provincie, iets waarin hij [...] groot belang stelt; hij erkent evenwel gaarne, [...] ieder ligchaam de bevoegdheid heeft zijne eigene [...] ning aan de hooge regering kenbaar te maken. Sp[...] wil evenwel de konklusie van het rapport der Sta[...] van nabij beschouwen, en zijne zienswijze daar[...] ontwikkelen. In de konklusie verlangt men, dat [...] de koncessionarissen voor den Noorderspoorweg [...] verpligting zal worden opgelegd bij de aangev[...] lijnen nog eene nieuwe lijn te voegen van Utr[...] naar Zwolle. Spr. moet met allen ernst vragen; [...] de Staten op eenigzins billijke gronden zich vlei[...] kunnen, dat zoodanig verzoek in eenige aanmerk[...] zal komen. Maar zelfs eens aannemende, dat [...] adres der Staten van Utrecht eenen diepen in[...] in de Tweede Kamer maakt, en de zienswijze [...] Kamer, welke volgens mededeelingen zeer ongun[...] is ten opzigte der aangevraagde koncessie, geheel [...] veranderde; — Spr. gelooft dit wel niet — dan zal [...] gevolg zijn, dat men aan den minister van finan[...] dit verlangen kenbaar maakt. Maar zal dan de mi[...]nister niet met de memorie van toelichting in [...] hand de Kamer kunnen bewijzen, dat aan zulk [...] verzoek geen gevolg kan worden gegeven; daar [...] toch staat, dat de hooge regering bereid is voor [...] $\frac{1}{3}$ of ongeveer 10 millioen aandeelen in den Noord[...] $4\frac{1}{2}$ [...] spoorweg te nemen, met eene garantie van [...] tot een bedrag van 20 millioen, en daarbij de kosten [...] van eene brug over den IJssel voor hare rekening [...] neemt; dat zij bovendien bereid is aan den [...] *Bredius en Co.* voor den spoorweg van Rotterdam [...] langs Dordrecht, Tilburg naar Venlo eene garantie [...] te geven van $4\frac{1}{2}$ pCt. tot 23 millioen, en [...] kunstwerken voor rekening der regering te laten uit[...] voeren, die op 4 millioen geraamd worden, en [...] delijk, dat voor den Zeeuwschen spoorweg in 1863 [...]

voordragt zoude worden gedaan, doch hij daarann geene geldelijke ondersteuning wil toezeggen, tenzij de schatkist het gedooge. Uit dit alles toch blijkt nu ten duidelijkste, dat de hooge regering niet verder dan de uitgedrukte cijfers kan en mag gaan, waardoor zelfs de Zeeuwsche spoorweg tot 1862 wordt verdaagd Maar er is nog meer, zegt Spr. Wat zegt de Minister met zoo vele woorden in zijne memorie over de garantie sprekende, dat Zijne Exc. moet bekennen dat dit punt het zwaarste bij de regering woog, dat het echter te verwachten is dat de spoorwegen meer dan de kosten van exploitatie zullen opbrengen, en dat dit meerdere tot vermindering der garantie zal komen. De Minister vleit zich dus, en te regt, dat de volle 4½ °/o niet zal behoeven te worden bijgedragen. Kan nu de Hooge Regering, met dien wensch vervuld, ooit gevolg geven aan het thans aan de orde gesteld advies, zal de Hooge Regering dan zelfs ooit eene konkurreerende lijn kunnen toestaan, zonder garantie, van Utrecht op Zwol, zonder de gegarandeerde lijn van Arnhem op Zwol zeer te benadeelen en daardoor de volle 4½ o/o jaarlijks te moeten uitkeeren, en is het met eenigen grond te verwachten, dat de Minister gevolg aan het adres gevende en de koncessionarissen de verpligting tot eene lijn van Utrecht naar Zwol opleggende, daarvoor ook eene rentegarantie van 4½ °/o op zich zal nemen? Wanneer een adres van de Staten uitgaat, oordeelt Spr. dat er toch kans moet zijn van aanneming, en mogt alsnu de konklusie zoo als dezelve thans is gesteld worden aangenomen, de toekomst zal leeren dat het adres tot niets zal leiden. Maar daar is veel meer. Spr. doet het leed, dat de Hooge Regering zich ten opzigte der spoorwegen op een dwaalspoor heeft begeven, hetwelk zij zich later zoo zeer zal beklagen en waarop dwaze redeneringen, die helaas maar al te vaak als gangbare munt in de maatschappij worden aangenomen, haar hebben gebragt. Het eerste argument dat in den regel wordt aangevoerd is: dat partikulieren eenen spoorweg goedkooper kunnen aanleggen dan de Staat. Mogt dit waar zijn dan is het te betreuren dat de regering de kunstwerken aan zich heeft gehouden, maar waar is dan toch het bewijs voor zulk eene bewering te vinden? in ons land voorzeker niet. Spr. heeft met een geacht lid dezer vergadering de spoorwegen jaren gadegeslagen, en hij legt hier gaarne de verklaring af, dat hij, bij de mannen, indertijd door de regering voor de uitvoering aangewezen, de meeste openbaarheid en welwillendheid heeft gevonden, gepaard met de strengste eerlijkheid en meeste kunde, en aan wien het in hooge mate ernst was in het belang der regering werkzaam te zijn; en heeft men nu bij sommige spoorwegondernemingen later altijd diezelfde openbaarheid gevonden, dezelfde belangeloosheid? Bovendien, zegt Spr., wat reden zou er toch wel zijn, aan eene associatie, die met het oog op winstbejag eenen spoorweg aanlegd, eigendommen tot een lageren prijs af te staan en leverantiën goedkooper aan te nemen. Een tweede gevoelen schijnt algemeen veld te hebben gewonnen en wordt met vertrouwen aangenomen. Partikulieren kunnen een spoorweg goedkooper exploiteren. Spr. moet wederom vragen: wat men door beter exploiteren verstaat? is dat de weg gebrekkig surveilleeren, zoodat men voor ongelukken vreest? is dat de tarieven van vervoer willekeurig verhoogen, zoodat geen handelaar er eenig vertrouwen op kan hebben? is dat treinen af te schaffen, omdat ze finantiëel geen voordeel geven en de vertrekuren zoo te regelen, dat een groot gedeelte der natie daardoor geen gebruik van dat vervoermiddel kan maken? is dat ambtenaren midden in den winter te ontslaan en anderen hunne bezoldiging tot een ongekend cijfer te verhoogen? Wanneer dit alles onder de rubriek van betere exploitatie kan worden opgenomen, dan moet Spr. bekennen, dat er beter geëxploiteerd wordt. — Een derde grond, en met deze meent de publieke opinie alles beslist te hebben; men zegt, de Hoogere regering mag zich niet op het terrein der vrije konkurrentie bewegen. Spr. maakt deze meening geheel tot de zijne, maar dan moet konkurrentie toch mogelijk zijn, wanneer heden de regering eene broodfabriek oprigte en morgen eene suikerrafinaderij, hij zoude zich met alle magt hiertegen verheffen, en wil men de trefbare zijde der handelmaatschappij weten, welke maatschappij toch zoo veel goeds heeft tot stand gebragt, het is dat zij zich op het terrein der konkurrentie beweegt. Maar een spoorweg is een monopolie en zal dit altijd blijven, al gaat het uit de handen der Hooge regering in die van partikulieren over; en monopoliën behooren in den regel in handen der Hooge regering omdat ze billijker en onpartijdiger worden gehandhaafd; is dan het postwezen, de dienst der telegrafen ook niet een monopolie dat de regering te regt aan zich heeft behouden. Ware nu de hooge regering den weg gevolgd in der tijd met de rijkswegen ingeslagen, om namelijk die der eerste klasse zelve te exploiteren en die der tweede en derde klasse in handen van partikulieren over te laten, Spr. zoude er vrede mede gehad hebben, omdat dit de ware weg is. Hij voor zich houdt de tegenwoordige zienswijze der regering om de spoorwegen aan koncessionarissen te willen geven, voor een ramp der natie, vooral in de toekomst. — Eindelijk zegt men, en dit wordt nog met het meeste vertrouwen nagepraat: »De regering mag zich in geene schulden steken, laten partikulieren geld geven. Men staat, zegt Spr., verbaasd over zulke redeneeringen. Zoo dachten onze vaderen niet, wanneer in het belang van handel en industrie geld moest worden gegeven; schatten hadden zij er voor over, en wij mogen God danken, zulke voorouders te hebben gehad, van wier handel en industrieele kennis wij nog de vruchten plukken. Zijn de spoorwegen dan niet ook voor den handel en nijverheid van het hoogste gewigt? Maar daarenboven is deze meening om geen geld te geven op de aangevraagde koncessien niet van toepassing; de regering geeft 10 millioen, maakt kunstwerken en guarandeert eene rente van 4½ pCt.; en waarvoor al die opofferingen? een groot staathuishoudkundige heeft het gezegd *opdat de hooge regering al de kwade kansen zal beloopen en geen enkel voordeel zal erlangen.* En wat leert ons de geschiedenis der spoorwegen van Oostenrijk en Pruissen (over die van Frankrijk kan nog geen oordeel worden geveld als behoorende nog tot te jeugdige geschiedenis) zoo vervolgt Spr. Dat Oostenrijk voor 95 millioen fl. zijne spoorwegen onder garantie heeft verkocht. Maar op die regering rustte nog eene hoogere verpligting dan het aanleggen van wegen, dat is, eerlijke naleving van rentebetaling, en wanneer men dan het altoosdurend geldgebrek aldaar gadeslaat, kan men dan de handelwijs der Oostenrijksche regering als eene geheel vrijwillige daad beschouwen en als bewijsgrond aanvoeren? En wat Pruissen aangaat, het staat met zoo vele woorden in de toelichtende memorie — en tot lof van de hooge regering moet worden gezegd: zij heeft niets verzwegen — dat de Pruiss. regering het zeer betreurt de dwaling waarin zij door het geven van koncessien voor de hoofdlijnen vervallen is, terwijl zij de exploitatie der wegen van de tweede en derde klasse zelve op zich heeft genomen, en thans den verkeerden weg levendig gevoeld dien zij heeft ingeslagen, (en waarin ook onze regering staat te vervallen), zelfs onbillijk voor de aktionarissen wordt, en de aflossingen vervroegt om te spoediger in het bezit der wegen te zijn. Men sla bij dit alles het oog op de betere waarborgen, welke Oostenrijk en Pruissen hebben bedongen; op die wegen mag geene de minste herstelling geene de minste verandering plaats vinden zonder dat de inspekteurs en onderinspekteurs, welke op alle hoofdstations tegenwoordig zijn, hunne goedkeuring hieraan hechten. En wat leert ons bij dit alles Belgie, welks goevernement zelf de spoorwegen voor zijne rekening in het belang van handel en industrie heeft geëxploiteerd? Het moge al waar zijn, dat deze in den aanvang geldelijke offers hebben geëischt, maar men had daar niet uitsluitend het *heden*, maar wel de *toekomst* op het oog, en wanneer men de geschiedenis nagaat, dan toont zich daar eene reusachtige ontwikkeling in alles wat handel en industrie betreft, waardoor de vroegere offers meer dan ruimschoots zijn opgewogen en nog altijd blijft er eene voortdurende ontwikkeling van die beweging, zoodanig dat zij op sommige lijnen is vernegenvoudigd. En hiermede heeft Spr. zijn gevoelen in het breede ontwikkeld en de reden medegedeeld, waarom hij tegen de konklusie van het adres zal stemmen; nooit zal hij zijne stem geven tot iets waardoor handel en industrie de speelbal zullen worden van winstberekening of winstbejag der spoorwegen, of waardoor de belangen van het vaderland zullen worden veronachtzaamd, maar zelfs van eene strategische zijde. God beware het vaderland voor oorlog, maar vraagt Spr., is het niet treurig, dat het snelle vervoer van troepen en materieel van het binnenland naar de grenzen van den wil van vreemde aktiehouders koncessionarissen afhankelijk zal zijn — en men bedriege zich niet, de volledigste overeenkomst kan ons hierin niet geruststellen. Spr. wenscht, dat de Staten het adres zullen verwerpen.

De *Voorz.* merkt aan, dat in de vorige bijeenkomst in behandeling gebragt is een voorstel van drie leden, dat strekte, zich bij adres tot de regering te wenden, betreffende de zaak der spoorwegen, en in de eerste plaats te verzoeken den aanleg van spoorwegen voor rekening der regering te doen geschieden. Wat de heer *Jongeneel* thans in het midden brengt, strekt, om dat denkbeeld aan te bevelen, zijne meening daaromtrent toe te lichten en, zoo mogelijk, ingang te doen vinden. Spr. merkt echter op, dat de verg. daaromtrent reeds heeft beslist, en men daarop dus niet terug kan komen. Spr. moet dus der verg. voorstellen, zich bij het tweede gedeelte te bepalen en niet verder op het eerste terug te komen.

De heer *Pabst* wilde juist dezelfde opmerking maken; hij betreurt het evenwel dat, zonder dat er een enkel woord tegen gezegd is, eene zoo welsprekende stem door de nieuwsbladen zal gaan. Uit de verslagen der Staten Gen., dezer dagen openbaar gemaakt blijkt, dat men geene spoorwegen door de regering aangelegd verlangt. Naar het oordeel van den Spr. is weder door den heer *Thorbecke* de eenige ware weg aangewezen, namelijk vaststelling der voorwaarden waarop het rijk subsidie geeft *bij eene wet* en dan openstelling voor alle maatschappijen om er naar te dingen. Eene opmerking wil Spr. echter niet verzwijgen. De heer *Jongeneel* heeft het doen voorkomen, alsof de weg over Arnhem naar Zwolle een weg zou zijn, die alle mogelijke koncessiën in die rigting zoo zeer nadeelig zal maken, dat het onmogelijk zou zijn zonder groote schade eene andere lijn te leggen van Utrecht over Amersfoort naar Zwolle. Het spijt Spr. dat de heer *Jongeneel* zoo positief heeft gesproken, dat de weg van Arnhem naar Zwolle niet anders dan groot nadeel veroorzaken zal als hij in konkurentie komt met de lijn over Amersfoort. Spr. gelooft, dat als men de koncessie kan geven voor eene lijn van Utrecht naar Zwolle, er geen reden is om niet aan te nemen dat hetzelfde zal gebeuren wat de heer *Jongeneel* van eene lijn in Duitschland verhaalde, die men voorstelde dat niet zou renderen en nu de schoonste resultaten geeft. Men moest dus niet zoo pertinent profiteren.

De heer *Jongeneel* zegt, dat het niet in zijn plan gelegen heeft, de orde van diskussie te overschrijden, maar dat hij behoefte gevoelt, zijne volle meening hier uit te spreken.

De beraadslagingen over de algemeene strekking van het adres gesloten zijnde, wordt deze met 17 stemmen tegen die der HH. *v. Veerson*, *Pabst*, *de Beaufort*, *Harmsen*, *Jongeneel*, *de Geer v. Oudegein*, *v. Cleeff*, *de Kock*, *Broers*, *Boer*, *Ackersdijck*, *v. Hoytema*, *Ram*, *v. Reede tot ter Aa* en *Bastert* aangenomen.

Wordt alsnu overgegaan tot de behandeling van het adres zinsnedensgewijze, welke echter tot geene diskussie aanleiding geeft.

De heer *v. Hoytema* wenscht de reden mede te deelen, waarom hij tegen het adres zal stemmen, daar hij lid is geweest der komm., die het ontworpen heeft. Spr. heeft persoonlijk een deel uitgemaakt der komm. uit den raad, die een adres betreffende dezelfde zaak ontworpen heeft en deelde het gevoelen van den raad der stad Utrecht. Door de Staten is een ander gevoelen aangenomen. Spr. heeft niet tegenwoordig kunnen zijn in de afdeeling waarin hij is gekozen, om het koncept mede op te maken. Later van die benoeming onderrigt heeft hij gemeend, ter voorkoming van vertraging, het adres, in den geest door de Staten vastgesteld, niet te moeten afkeuren, maar hij gelooft toch het regt behouden te hebben, om, als lid der vergadering zijne stem overeenkomstig zijn gevoelen uit te brengen.

In stemming gebragt, wordt hierop het adres aangenomen met 17 stemmen tegen die der leden, welke zich tegen de algemeene strekking verklaard hadden.

De *Voorz.* herinnert dat omtrent twee zaken nog geene beslissing is genomen, nl. omtrent de missive van Gedep. Staten, waarbij is overgelegd de staat van de geraamde kosten van het provinciaal bestuur van Utrecht voor 1859 voor zoo verre zij door den koning zijn goedgekeurd en op de rijksbegrooting gebragt, en het antwoord des ministers van binnenl. zaken betreffende de zaak der Geldersche vallei. Spr. stelt voor, beide stukken voor kennisgeving aan te nemen.

Dien overeenkomstig besloten zijnde, wordt de zitting in naam des konings gesloten.

Stedelijke Raad van Utrecht.

Zitting van Donderdag 25 November.

Voorzitter mr. *W. J. M. v. Dielen.*

Tegenwoordig zijn 25 leden; afwezig de HH. *Kien*, *Karsten*, *v. Veersen* en *Schuller*.

Zijn ingekomen:

een besluit van Gedep. Staten, houdende goedkeuring der begrooting van de dienstd. schutterij voor 1859, — voor kennisgeving.

een gelijk besluit, houdende goedkeuring der 1. suppletoire kohieren op de hondenbelasting, dienst 1858, — alsvoren;

een gelijk besl., houdende goedkeuring van het besluit tot afkoop van grondrente door *B. van Woerden;* — alsvoren;

een gelijk besl., houdende goedkeuring van het besl. tot onderhandsche verhuring van den kelder der scholen op de Lange Nieuwstraat, — voor kennisgeving;

eene missive van Gedep. Staten, houdende aanmerking, wat betreft den vorm, op het besl. tot het verleenen van subsidie aan het R. K. armbestuur, — alsvoren;

eene mededeeling van B. en W., dat dr. *J. Tip* zich bereid heeft verklaard om, op de door den raad vastgestelde voorwaarden, het geheele onderwijs in de wis- en natuurkunde aan het gymnasium op zich te nemen, — alsvoren;

eene mededeeling van B. en W. betreffende een boekgeschenk van den heer *Eyck v. Zuilichem*; wien daarvoor door het dagel. bestuur reeds dank gezegd is, — alsvoren;

eene voordragt van B. en W. om den pachter van eenig land onder Wittevrouwen, genaamd de Drilweide, met het einde des jaars van zijne pacht te ontslaan, — ter sekretarie;

eene voordragt van B. en W. tot vaststelling der tweede suppletoire kohieren der hondenbelasting, dienst 1858, — ter sekretarie.

De *Voorz.* deelt mede, dat de heer *H. A. F. Gobius*, blijkens een aan B. en W. gerigte missive, zijn ontslag verlangt met 1 Jan. 1859 als gemeenteontvanger, en dat door B. en W. ontwerpen zijn vastgesteld tot regeling van den finantiëelen tak der administratie, in verband met dat verzoek, welke ontwerpen ter perse zijn en zullen worden rondgezonden, terwijl de genoemde missive van den heer *Gobius* alhier wordt overgelegd.

Is nog ingekomen eene mededeeling van B. en W. omtrent het advies der komm. van fabrikaadje, be-

treffende het leggen eener brug aan het St. Lukas bolwerk, de mededeeling inhoudende, dat de meerderheid der komm. aanvankelijk zich met het voorstel van den heer *de Graaf* had vereenigd, doch na verklaard te hebben minder haar bijval te kunnen schenken aan het plan, door den kameraar opgemaakt, heeft opgemerkt, dat de in deze door 2 adressanten gedane aanbiedingen niet in aanmerking konden komen, als steunende op eene heffing van bruggeld, waartoe het niet te denken is dat de raad, naar men vermeent, zijne toestemming zou geven; dat de komm. echter, vernomen hebbende, dat de heer *Zocher* het leggen van eene brug ter bedoelde plaatse ontraadt, gemeend heeft terug te moeten komen op hare uitgesproken meening, en te moeten aanbevelen eene nieuwe verpachting van het overhaalschuitje, uit te zien naar eene verbinding met de Maliebaan op grootere schaal, en eindelijk een schriftelijk advies van den heer *Zocher* omtrent het voorstel van den heer *de Graaf* in te winnen.

Besloten hierop bij de behandeling van het voorstel van den heer *de Graaf* te attenderen.

Wordt ter tafel gebragt:

eene voordragt tot verkoop van een perceel stadsgrond aan *H. C. v. Mecklenbroick*, — ter sekretarie;

een afdruk van een rekwest der handel-societeit aan de Tweede Kamer der Staten-generaal betreffende de zaak der spoorwegen, — voor kennisgeving.

eene missive van den voorzitter van den gemeenteraad van Haarlem, tot mededeeling van een afdruk van een door dat ligchaam van de Tweede Kamer ingezonden adres betreffende de wetsontwerpen omtrent de belasting op het geslacht, — ter sekretarie;

eene ontwerp-verordening betreffende de verdeeling der gemeente in wijken, tot regeling van den werkkring, het getal en de bezoldiging der wijkbeambten, en het opmaken van volledige staten der bevolking en hare huizing, — wordt gedrukt en aan de leden rondgezonden.

De heer *Jongeneel* heeft bij de beraadslagingen over de begrooting medegedeeld, dat hij over de zaak van den aankoop van het huis van den heer *v. d. Bank* eene geheime zitting verlangde na afloop der begrooting; hij wenscht alsnu die zitting te doen plaats hebben.

De *Voorz.* merkt aan dat de punten van behandeling veel in getal zijn en daaronder, die afdoening vereischen. Spr. acht het wenschelijk dat het voorstel eerst in eene volgende verg. behandeld worde.

De heer *Jongeneel* houdt juist de zaak, die hij ter sprake wil brengen, voor zeer dringend; de volgende maal zijn er weêr belangrijke stukken aan de orde, en verdaging zal dus tot niets leiden.

De heer *Ackersdijck* herinnert, dat niet elk lid bevoegd is, een onderwerp ter sprake te brengen, dat niet aan de orde van den dag is, en te verlangen, dat het oogenblikkelijk in behandeling genomen worde. Die een zoodanig voorstel doen wil, moet het vooraf schriftelijk aan den Voorz. ter hand stellen, en als hij verlangt dat het in eene geheime verg. zal behandeld worden, moet eerst besloten zijn, dat er over beraadslaagd zal worden.

De heer *Jongeneel* zal als de verg. meent, dat zijn voorstel moet worden verdaagd, daaraan gevolg geven, en als de heer *Ackersdijck* meent dat het niet in den vorm is, zal hij gaarne voor de volgende verg. daaromtrent een voorstel doen.

Aan de orde is alsnu het rapport in zake het legaat van den heer *Stevens*.

De heer *v. Boetzelaer* kan zich niet vereenigen met het advies door de meerderheid der komm. van regtskundig onderzoek, uitgebragt. Naar zijn oordeel, zijn de bewoordingen, waarin het legaat gemaakt is duidelijk, en zou hij geene vrijheid vinden daarvan af te wijken. Van de plaatselijke schoolkomm. en ook van de komm. van den bijzonderen kerkeraad der Nederduitsch Hervormde gemeente is mededeeling ontvangen, dat werkelijk er eene armenschool bij de Hervormden bestaat; afgescheiden van de diakoniescholen. Men doet het voorkomen, alsof die school uitsluitend bestemd is voor bejaarden; dat is echter niet het geval, en ook niet uitsluitend voor godsdienstig onderwijs; het zijn scholen, waar, ja, bejaarden worden toegelaten, maar waar ook gelegenheid wordt gegeven aan jongens en meisjes van eenen bepaalden leeftijd om in de eerste beginselen van het lezen en schrijven kosteloos onderwezen te worden. De heer *Stevens* is er mede bekend geweest, heeft er sedert 1842 toe bijgedragen en was een van de eerste inschrijvers, en het komt Spr. dus zeer natuurlijk voor, dat hij aan die instelling een legaat heeft gemaakt, om haar te vrijwaren voor het verlies, dat zij door zijn overlijden zou lijden. De heer *S.* is hier geboren en opgevoed, en het komt Spr. uit zijn testament voor, dat hij volkomen bekend is geweest met de toestanden der liefdadige instellingen; en Spr. kan dus niet aannemen, dat hij niet zoude geweten hebben, dat de stads armenscholen gemengde scholen waren, en onder den naam van Parochiescholen bekend stonden. Daarenboven bij de uitlegging van wilsverklaringen, zegt Spr., moet men dan toch ook zoeken, er die uitlegging aan te geven waardoor de beschikking eenige uitwerking of gevolg hebbe; dat is ook het gevoelen der komm., blijkens haar advies, maar welk gevolg vraagt Spr., wil zij er aan geven? Want, gesteld dat deze vergadering mogt besluiten, het advies van de meerderheid der komm. te volgen, en B. en W. te magtigen tot aanvaarding van het legaat, en de gelden te storten in het fonds van de voormalige Parochiescholen, zal men dan, zonder den wil van den erflater te verkrachten, die gelden gebruiken kunnen tot onderhoud der openbare gemeentescholen? Of zal men ze ongebruikt laten liggen? en ze onttrekken aan instellingen die er behoefte aan hebben, er mede nut zouden doen en beantwoordden aan de bewoordingen, waarin het legaat is vervat? Spr. zal om deze redenen tegen de konklusie van het rapport der meerderheid stemmen.

De heer *Metelerkamp* heeft zich bij de vroegere behandeling dezer zaak verpligt gerekend buiten stem te blijven; hij zal dat nu ook doen, maar meent tevens verpligt te zijn aan den raad mede te deelen, dat na dien tijd exekuteuren door den bijzonderen kerkeraad der Ned. Herv. gemeente gesommeerd zijn, die gelden niet aan anderen, dan aan de school, onder hun toezigt staande, uit te betalen, en dat de regenten der Waalsche diakonieschool aan exekuteuren hebben geschreven, dat zij ook meenden eenig regt op die gelden te hebben, wanneer die namelijk niet aan de stads armenscholen worden uitbetaald.

De heer *de Jong* vraagt of het dagel. bestuur de overtuiging heeft, dat als de raad tot de aanvaarding besluiten mogt, de bewindvoerders in den boedel bereid zullen zijn, het legaat uit te keeren, ten behoeve der stads armenscholen. Betwisten zij toch het regt dier scholen op het legaat, dan ware men niets verder, en kwam men in de noodzakelijkheid eener procedure, hetgeen Spr. niet raadzaam acht.

De *Voorz.* zegt dat uit den inhoud van het van exekuteuren ontvangen stuk van zelf volgt, dat zij bereid zijn het legaat uit te betalen.

De heer *v. Doorn* vraagt of die kennisgeving van exekuteuren wel zoo duidelijk een aanbod van het legaat inhield? Het komt hem voor, dat exekuteuren, niet wetende welke armenscholen in de stad waren, den kortsten weg hebben gevolgd, door zich te wenden tot het stedelijk bestuur, om te weten welke inrigtingen van dien aard hier ter stede bestonden. Spr. gelooft niet, dat eene bepaalde aanbieding gedaan is. Hij meent, dat het legaat ten onregte door de stad zou worden aangenomen. De heer *Stevens* was lid van het Hervormd Kerkgenootschap, en alleen zij die niet weten wat Hervormd is, kunnen in de uitdrukking »Armenscholen der Hervormden" onduidelijkheid vinden. De heer *S.* was openbaar ambtenaar, en heeft meermalen trouw gezworen aan grondwetten, waarbij het beginsel, dat maatschappelijke en kerkelijke stichtingen onderscheiden waren, werd gehuldigd, hij zal dus wel geweten hebben, dat armenscholen van de Hervormden en armenscholen van de stad niet dezelfde zijn. Het zou tegen de stedelijke regering getuigen, als men hier verklaarde, dat de inrigtingen van stadswege een zoó uitsluitend gereformeerd aanzien hadden, dat zij van de kerkgenootschappelijke stichtingen niet zouden zijn te onderscheiden, en ook daarom zou Spr. meenen, dat men het legaat niet moest aannemen. Door het rapport van den heer *Schuller*, die de minderheid der komm. uitmaakte, heeft Spr. ook de overtuiging erlangd, dat de meerderheid der komm. zich heeft vergist. Hij althans kan het advies dier komm. niet aannemen, en zal er tegen stemmen. Bovendien, de raad is niet geroepen om uitlegging te geven aan de duistere bewoordingen van een testament; indien daarover geschil bestaat, moet de regter uitspraak doen, en bleek het, dat er geene hervormde armenscholen waren, dan die der diakonie, dan zou het legaat toch nooit ten voordeele der stad komen. Het is genoeg, dat de heer *Stevens* in het testament niet van stedelijke inrigtingen heeft gesproken, en alleen heeft willen bevoordeelen de Hervormden van Utrecht; en al moge het nu twijfelachtig worden, aan wien het legaat moet worden afgegeven, dan is die twijfel voor den raad toch geen beletsel om aan exekuteuren te antwoorden, dat hij meent, dat het der stad niet toekomt.

De heer *v. Lier* zal thans, als lid der komm., trachten het rapp. tegen de gemaakte bedenkingen te verdedigen, en kortelijk de gronden toe te lichten bij dat rapport aangevoerd en waarop naar de zienswijze van de meerderheid der komm. de raad het legaat kan en behoort te aanvaarden. De heer *v. Boetzelaar* heeft op den voorgrond gesteld, dat de woorden van het testament duidelijk zijn en men dus niet tot uitlegging de toevlugt behoeft te nemen. Tegen die bepaalde ongemotiveerde affirmatie staat de bepaalde negatie der komm. over, die nl. meent dat het testament niet duidelijk, integendeel zeer onduidelijk is, en men dus moet interpreteren volgens de bepaling van het burgerlijk wetboek. In het rapport zijn in het breede de redenen ontwikkeld waarom het der komm. voorkomt dat de besprokene woorden van het testament niet duidelijk zijn. Spr. vertrouwt, dat alle leden het zullen hebben ingezien, en mag, voor zoover dit punt betreft, zich veilig aan den inhoud van het rapport refereren. De redenen, door den heer *v. Boetzelaar* opgegeven, om tot het resultaat door hem gemeld, te geraken, worden door de komm. niet beaamd. De heer *Stevens* was in Utrecht geboren en opgevoed, dat is waar; hij moet dus geacht worden geweten te hebben, welke Hervormde scholen daar bestaan; dit schijnt echter niet het geval geweest te zijn, want anders zou men nu niet over den inhoud van zijn testament diskussiëren. De heer *S.* is geweest inschrijver, en wel een van de eersten, ten behoeve der instellingen door hem begunstigd, en moet dus geacht worden te hebben geweten, welke instellingen hij bedacht; maar, antwoordt Spr., dan had de heer *S.* zich duidelijker moeten uitdrukken, want juist die onduidelijke uitdrukking bewijst, dat hij niet goed geweten heeft welke instellingen hij bedoelde. Als men van regtvaardigheid wilde spreken, zou Spr. geen zwarigheid maken om aan te nemen, dat men geen tweemalen dezelfde instelling heeft willen bedenken. De heer *S.* heeft gedwaald, en dat niet alleen op de bewuste plaats; maar een sterk voorbeeld hoe ligt hij heeft kunnen dwalen is, dat hij bij de benoeming van exekuteuren, den heer *Metelerkamp Alexander Willem* noemt, terwijl misschien honderd of duizend akten zijn gepasseerd door den heer *S.*, ten overstaan van den heer *M.* als kantonregter, waaruit hij heeft kunnen vernemen, dat de heer *M.* *Alexander Hendrik* is genaamd. Zoo de heer *S.* de diakoniescholen meermalen had willen begunstigen, had hij dit zeker bepaald gezegd; nu heeft hij dit niet alleen niet gedaan, maar hij heeft integendeel bepaald »aan de armenscholen der Hervormden — en geene diakonie hiervoren reeds bedoeld —" en er kan hiermede en vooral met de in parenthesi bijgevoegde uitsluiting anders bedoeld zijn dan de stads armenscholen, die in den regel voor Hervormd doorgingen, en wel omdat de onderwijzers tot de Hervormde godsdienst behoorden, dat de kollekten voor die scholen in de Hervormde kerken aanbevolen werden, enz. De heer S. kan dus zeer goed gedwaald hebben; men kan dus aannemen, dat hij zich in de benaming vergist heeft, maar de werkelijke bedoeling is, naar de overtuiging der meerderheid van de komm., de parochiescholen te bedenken, en het zoude dus niet regtvaardig zijn, die gelden te storten in de kas der diakonie. — De vrees voor een regtsgeding mag den raad niet terughouden, om het legaat te aanvaarden, want heeft men de overtuiging, dat de gelden werkelijk aan eene gemeente-instelling zijn gemaakt, dan staat het natuurlijk niet vrij, ze eene andere bestemming ten nadeele dier instelling te geven. Dat er eene sommatie is uitgegaan van wege de Hervormde diakonie en reklames door de Waalsche gemeente zijn gedaan, kan evenmin den gemeenteraad terug houden, om datgene te doen, wat hij oordeelt regtvaardig te zijn. De heer *v. Doorn* heeft gemeend, dat de raad niet geroepen is om te treden in de vraag: wat de heer *S.* heeft bedoeld? met andere woorden, dat de raad niet bevoegd is, eene uitlegging aan het testament te geven. Spr. acht den raad in deze even bevoegd om te oordeelen als een privaat persoon in eene privaat-aangelegenheid; door bij den raad bedenkingen oprijzen en de door hem dienvolgens uit zijn midden benoemde komm. de zaak regtskundig heeft onderzocht, en deze de vrucht van haar arbeid der verg. aanbiedt, kan de raad zich daarmede dan vereenigen of een ander gevoelen omhelzen; dit sluit echter de bevoegdheid van den raad niet uit, om eene uitlegging aan het testament te geven, en dienovereenkomstig te besluiten; die bevoegdheid kan aan den raad niet betwist worden, zonder zijne zelfstandigheid te miskennen. Vermeenen derden, hetzij bijzondere personen, hetzij openbare instellingen, door de beslissing van den raad in hunne regten te zijn te kort gedaan, zij kunnen voorzeker de regterlijke uitspraak inroepen en het raadsbesluit zal dit niet kunnen verhinderen, doch de geheel onzekere procedures, die men den raad heeft voorgespiegeld, kunnen voor dezen geene reden zijn, een legaat te verwerpen, hetwelk, naar des erflaters klaarblijkelijke bedoeling, aan de besprokene gemeente-instelling toegedacht is. Spr. gelooft dus met de volste overtuiging bij het gevoelen van de meerderheid der komm. te moeten volharden en te mogen vertrouwen, dat de raad zich mede zal vereenigen.

De heer *Pabst* neemt de vrijheid te vragen aan den heer *v. Boetzelaer*, als zoo goed bekend met de zaken onze kerk en armen betreffende, of inderdaad op de kerkenraads-avondschool, voornamelijk aan R. Katholieken onderwijs in de Gereformeerde leer wordt gegeven. Indien dit alzoo is, gelijk men aan den Spr. heeft verzekerd, dan komt het hem toch eenigzins gezocht voor, dat men het legaat van den heer *Stevens* aan die school wil toekennen, op grond dat de heer *Stevens* een legaat voor Hervormden heeft gemaakt. Zoolang de Katholieken, die op de armenschool worden verzameld, nog niet van geloof zijn veranderd, kunnen zij niet onder de Gereformeerden worden geteld. Het geheel bijzondere van die school is voor Spr. eene reden te meer om het er voor te houden, dat de heer *Stevens* die school niet heeft bedoeld, toen hij den algemeenen naam van armenscholen van Hervormden in zijn testament ter nederschreef.

De heer v. *Boetzelaer* is niet volkomen in staat hierop te antwoorden, daar het geheel buiten de administratie der diakonie ligt; hij kan alleen zeggen dat het beheer over die school gevoerd wordt door drie of vier ouderlingen. Spr. kan de verzekering geven, dat het eene speciaal Hervormde school is, doch dat als R. Katholieken zich aanmelden, zij niet worden afgewezen; of echter het meerendeel der leerlingen uit R. Katholieken bestaat, kan hij niet zeggen; hij weet wel, dat er zeer druk gebruik van gemaakt wordt.

(*Vervolg hierna*).

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.